

NR 3/2016

NOTAT

Per Halse

**PIONERTIDA FOR NYNORSK
KYRKJESPRÅK. EI TEKSTSAMLING.**

Forfattar	Per Halse
Ansvarleg utgjevar	Høgskulen i Volda
ISSN	1891-5973
Sats	Forfattar
Distribusjon	http://www.hivolda.no/notat

Pionertida for nynorsk kyrkjespråk. Ei tekstsamling,

© Forfattar/Høgskulen i Volda

Føresegnene i åndsverklova gjeld for materialet i denne publikasjonen. Materialet er publisert for at du skal kunne lese det på skjermen eller framstille eksemplar til privat bruk. Utan særskild avtale med forfattar/Høgskulen i Volda er all anna eksemplarframstilling og tilgjengeleggjering berre tillate så langt det har heimel i lov eller avtale med Kopinor, interesseorgan for rettshavarar til åndsverk.

Om notatserien

Ulike slag publikasjonar av mindre omfang, t.d. forprosjektnotat, papers, artikkelutkast o.a. Eit hovudføre mål med serien er å stimulere til publisering og fagleg debatt i miljøet. Kvar forfattar er ansvarleg for sitt arbeid, og dekan skal vere orientert om utgjevinga på førehand. Manuset må vere gjennomarbeidd med omsyn til språk og struktur.

Føreord

Dette er ei samling aktstykkje, oversyn, tekstsamanlikningar og andre kjelder for saga om korleis det voks fram eit nynorsk kyrkjemål. Dei åtti fyrste tekstene var vedlegg til doktoravhandlinga *Gudsord og folkemål. Framveksten av nynorsk kyrkjespråk 1859–1908*, Universitetet i Oslo 2009 (ss. 513–570). Derimot er dei ikkje med i den kortare bokversjonen *Gudsord og folkespråk. Då nynorsk vart kyrkjemål*, Tapir Akademisk Forlag 2011. Tekstdøma gjorde eg då i staden tilgjengelege på ei tilsett-side ved Høgskulen i Volda. Gjennom endringar i vevstrukturen har den lenkja frå 2011 forsvunne.

Etter råd frå gode kollegaer gjer eg no det som burde vore gjort for over fem år sidan: Dokumentet som heitte «Åtti tekster frå pionertida for nynorsk kyrkjespråk» kjem i litt utvida stand og med ny tittel her i Notat-serien. Attåt dei åtti vedlegga frå avhandlinga har eg teke med nokre utdrag som samanliknar omsetjingar av Peter Hognestad (1866–1931) med dei dansk-norske som rådde i samtida (nummera 81–83 attast i heftet).

Språkutviklinga og politiske vedtak har gjennom godt over hundre år gjort skilnadene mellom nynorsk og bokmål monaleg mindre enn det dei var frå starten. Materialet i denne samlinga gjev glimt av den språklege stoda i norsk skule og kyrkje på 1800- og byrjinga av 1900-talet. For utfyllande opplysningar om tekstene og konteksten viser eg til *Gudsord og folkespråk. Då nynorsk vart kyrkjemål* (Trondheim: Tapir, 2011) og *Peter Hognestad. Språkstrid og heilag fred* (Oslo: Samlaget, 2016).

I ei tidleg fase av målreisinga var engasjementet like stort i Trøndelag som på Vestlandet og i hovudstaden. Olav Jakobson Høyem frå Byneset skreiv i 1870 om «hvor forkjert bærer ikke vi Skolelærere os mangel Gang ad! hvor saare liden Respekt har vi ikke for dette ethvert Barns helligste Krav: at meddele Kristendommens store og dybe Sandheder paa deres eget Hjertesprog». Broren Klaus var også lærar, og han sette mellom anna pilegrimssalmen «Deilig er jorden» om til landsmål. Høyems versjon av det andre verset får stå som motto for denne tekstsamlinga:

Tider skal koma, / Tider bort skal strøyme,
Æt på æt skal gå sin gång;
Aldrig lell tagner / Tonen frå himlom,
Tonen på åndens heimvegsgång!

Høgskulen i Volda, september 2016,

Per Halse.

Innhald

1. “Kristelege bøker paa nynorsk” v/Anton Aure	6
2. Or Romarbrevet v/Jacob Rasch ca. 1700	8
3. Frå Krossen er din v/Engvald Bakkan.....	8
4. Paulus og Agrippa (Apg 26) v/K. Leem etter L. Holberg.....	9
5. Or boda v/Hans Barlien 1800.....	10
6. Haugiansk bruk av barnelærdomen.....	10
7. Frå programartikkelen i opningsnummeret av Dølen	11
8. Sokneprest Jægers attest til J.E. Unger	11
9. Evangelieomsetjing v/Ivar Brovold 1853	12
10. Gamalnorsk julepreike med omsetjingar.....	13
11. Luthers “Ein’ feste Burg” i tre landsmålsutgåver	14
12. Nokre tidlege julevers på landsmål	14
13. Jolakovæde av J.E. Unger	15
14. “Bøn” av Hans Mo 1866	16
15. Landsmålssalmar ved Klaus Høyem 1875	16
16. Salme 148 v/J.E. Unger 1865	17
17. Evangelietekster v/Kr. Janson 1869	17
18. Juleevangeliet etter Homilieboka og A. Chr. Bang.....	18
19. Den bortkomne sonen v/Ivar Aasen 1859/1869	19
20. Markus 3, 1–6 v/Georg Grieg 1870	19
21. Joh 8, 2–7 v/W. Werenskjold 1871	19
22. Or Bergpreika v/Olaus Fjørtoft 1871	20
23. Salme 1 i nynorskversjonar frå 1878 og 1882.....	20
24. Trusartiklane ved Grieg og Aasen 1868.....	21
25. “Maalsagen” av O.J. Høyem 1870	22
26. Katekismeutdrag ved O.J. Høyem og Sven Aarrestad	23
27. Høyems fadervår og det tradisjonelle.....	24
28. Katekismeutdrag v/Kr. Janson 1879	24
29. Om katekismeomsetjing v/“Kr.” 1879	25
30. Trusartiklane v/Ivar Aasen 1880	26
31. Herrens bøn v/Aasen 1868 og 1880	26
32. Or Påskelilja av N.F.S. Grundtvig ved Klaus Høyem.....	26
33. “Jolakovæde” ved Olav Paulson 1866/1872	27
34. Føreordet i Um Kristi Etterfylgjing 1880.....	27
35. Støtteskriv for Johannes Belsheim	28
36. Stortingsrepresentantar for løyving til prøveomsetjinga 1881	28
37. Stortingsrepresentantar imot løyving til omsetjinga 1881	31
38. Professor Bugges uttale om Romarbrevet 1882.....	32
39. Fordeling av arbeidet med prøveomsetjinga	33
40. O. Bj. om A.M.St. Arctanders Petersbrev 1884.....	34
41. Arctanders svar på takka ovanfor	34
42. 1 Pet 1, 3–5 etter Arctander og LT.....	34
43. Andr. Hølaas til Matias Skard våren 1885	35
44. Salme 121 v/G. Sauerwein 1885	35
45. Stortingsrepresentantar imot ny løyving til landsmålstestamentet i 1886.....	36
46. VG-ord etter stortingsdebatten 1886	37

47. Eksamensoppmeldinga frå Nils Krog 1883	37
48. Føreordet til Markus 1870.....	38
49. Spenningar i fornorskinga av bibelspråket.....	39
50. Herrens bøn etter Matteus	40
51. Variantar av Herrens bøn	41
52. Tekster til Lukas 4, 16–19.....	42
53. Variantar av Apg 8, 26–33	43
54. Or merknadene til Apg 1887 frå professor Bugge	44
55. Argumentasjonen frå Matias Skard om evnukken	44
56. Omtvista ord frå 2 Pet	45
57. Johanneiske døme frå LT 1889	45
58. Endringar i 1 Kor 6 frå 1887 til 1889.....	47
59. Tradisjonelt og nytt bibelspråk i 1880-åra	47
60. Døme frå revisjonen i 1899	48
61. Ytringar på målmannsmøtet i Bergen 1888	48
62. Blix-salmar i Skodje kyrkje sommaren 1899	49
63. Bispeattest til bokhandlar Huseby 1901	50
64. “Borni elsker norske Salmar”	50
65. Resolusjonen frå 1873 om salmebokrøystingar	51
66. Takkedikt for Blix-salmane 1901	51
67. Biskop Hille om salmerøystingar i Hamar stift.....	52
68. Pontoppidan på landsmål v/Hans Mo 1885.....	53
69. Vogts bibelhistorie med omsetjingar.....	54
70. Or I.A. Fjørtofts bibelsoge ved Lars Eskeland 1900.....	55
71. O.J. Høyems bibelsoge 1881 og 1901	56
72. Or kyrkjesoga v/Rasmussen 1895	56
73. Bibelsoge på vossamål 1902	57
74. Biskop Laache til Alf Baartvedt 1884.....	57
75. Om og av Anders Hovden i Kristiania Dagsavis 1899	58
76. Brev frå Bondeungdomslaget til biskop Bang 1901	59
77. Variantar frå Genesis kring 1900	60
78. Husebys lysing om landsmåsliturgien 1902.....	61
79. NT-revisjonar frå 1889 til 1908	61
80. Bernt Støylen om landsmåsliturgi 1907	63
81. Utdrag frå fyrste liturgien på landsmål	64
82. Frå Prædikeren til Preikaren.....	65
83. Fager kveldsol smiler	66

1. “Kristelege bøker paa nynorsk” v/Anton Aure

Dette er ei udatert, alfabetisk, handskriven liste på sju store sider mellom papira etter Peter Hognestad i Riksarkivet (PA 1504). Eit brevkort frå Anton Aure 17.4.1914 syner at han har laga henne. Lista femner om relevante prent t.o.m. 1913 – med utfyllande opplysningar om format, sidetal og pris eller om det er utselt. Her er titlane t.o.m. 1889 sette opp kronologisk.

1868

Bunyan, John: Pilegrimsferd or denne Verdi til den komande. Framsett i Likning av ein Draum. Yversett fraa Engelsk [av Georg Grieg]. Bergen.
[Grieg, Georg]: Martin Luthers litle katekisma. Bjørgvin.

[1868?]:

Janson, Kristofer: Fyregangsmannen. Preika paa 1ste Sundag i Advent. Bergen.
Janson, Kristofer: Frelsaren. Preika paa 1ste Joladagen. Bergen.
Janson, Kristofer: Fylgjesveinen. Preika paa 2dre Joladagen. Bergen.

1869

Janson, Kristofer: Tri preikor fyre det norske Landsfolket. Bergen.
Janson, Kristofer: Soldatboki elder korleis ein Kristen skal fara aat naar han vil verta ein dugande Stridsmann fyre Gud og Riket hans. Bergen.
[Blix, Elias]: Nokre Salmar I.
[Fjørtoft, Olaus J.]: Ignatius som i aaret 116 laut døy for si kristne tru (Etter dansk). Kristiania.

1870

Evangeliet etter Markus [oms av Georg Grieg]. Gjertsens forlag.
[Blix, Elias]: Nokre Salmar II

1871

[Fjørtoft, Olaus J.]: Jesu talar. Han skal sjøl tala. Kristiania.
[Werenskiold, Werner]: St. Johannes Evangelium i Bygdemaal fraa Vestre Telemarken. Kristiania.

1872

[Paulson, Olav]: Gudelege smaastykke til helgarlesnad I. Bergen.

1873

Grundtvig, N.F.S.: Paaskelilja. Umsett av Klaus Høyem. Trondheim.
Høyem, Olav J.: Barnlærdomen eller den litle katekjesen hans Morten Luther (Dei fem partane). Nidaros.

1874

Høyem, Olav J.: Barnlærdomen eller den litle katekjesen hans Morten Luther, 2dre utg. (heile boki), Omsæt og lint læmpad og med førreord aat vaksne. Oslo eller Kristiania.
[Paulson, Olav]: Gudelege smaastykke til helgarlesnad II. Bergen.

1875

[Blix, Elias]: Nokre Salmar III

1877

Aarrestad, Sven: Kakjesboki eller Barnalærdomen vaar. Av Morten Luther. Stavanger.
Gudelege smaabøker I [oms av Ivar Mortensson, Arne Garborg og Gunnar Frette]. Kristiania.

1878

Gudelege smaabøker II [oms av Ivar Mortensson, Arne Garborg og Gunnar Frette]. Kristiania.

1880

Kempton, Tomas fraa: Um Kristi etterfylgging. Umsett fraa latin av J. Belsheim. Kristiania.

1881

Høyem, Olav J.: Den helige saga og kjørkjjesaga paa norsk av . . . ., serleg skreve etter ”Større Bibelhistorie en haandbog osb ved J.T.A. Tang i Danmark. Nidaros.

1882

Baartvedt, Alf: Kristeleg barnelæra.
Apostelen Pauli Brev til Romararne. Kristiania.
Paulson, Olav og Hans Mo: Bibelsaga. Bergen.

(1882/83)

Baartvedt, Alf: Kristeleg tru og livnad. Ei lærehistorisk handbok. Kristiansund.

1883

Evangeliet etter Markus. Kristiania.
[Blix, Elias]: Nokre salmar. Andre auka utg.

1884

Arctander, A.M.St.: Peters fyrste brev. Kristiania.
Evangeliet etter Lukas.

1885

Mo, Hans: Religionslærebok etter Pontoppidans forklaring. Kristiania.
Stalleland, Kristen: Ei bønebok mest etter Ludv. Hofacker ved ... Oslo. Utklipp or
“Fedraheimen”.

1886

Evangeliet etter Mattæus.

1887

Apostelgjerningar.
Apostelen Pauli Fyrste Brev til Korintiarne.

1888

Apostelen Pauli Andre Brev til Korintiarne og hans Brev til Galatarne.
Apostlarne Jakobs, Johannes', Petri og Judas' Brev.
[Blix, Elias]: Nokre salmar. 3dje utg.

1889

[Barstad, Johannes]: Kristelege songar or Bladet "Stille Stunder". Egsæt.

Evangeliet etter Johannes.

Apostelen Pauli Brev til Efesiarne, Filipparne, Kolossæarne, Thessalonikarne, Timotheus, Titus og Filemon.

Brevet til Hebræarne.

Johannes Openberring.

Det nye testamente.

2. Or Romarbrevet v/Jacob Rasch ca. 1700

<i>Or Rom 1 til dansk v/Rasch ca. 1700</i>	<i>Or Rom 1 til norsk v/Rasch ca. 1700</i>
1. Paul, Jesu Christi tiener, som var kaldet til at være en et Sendingsbud, (det er,) synderlig beskikket til at forkynde Guds glædelige buskab,	1. Podl, Jesu Chrsti tenar, saa va kadlæ te a væra senningsbu, dæ æ aa betya serdæillis atlæ te a sæja Guds gleæligiæ buschab,
2. (nemlig) det Gud fordem ved sine hellige spaamænd haver lovet i de hellige Skrifter	2. nemlig dæ Gud formelst serligiæ spaamænnene sine laabdæ fordem ti dej heligiæ schrøbtæ,
3. om ssin Søn, som blev født af Davids afkom, saa vit hand var et mennesche	3. om sonnen sin, saa blei føddæ a Davids ætt, saa vit han va eit menniskie,
4. (men) at hand var Guds søn, vidnede hand uigiendrivelig efter sin Guddommelige aands virkning af sin opstandelse fra de døde, denne person er Jesus Christus voris Herre	4. men at han va Guds son, dæ provdæ han uryggielegt ebtæ si gudomæligie aands verk mæ si opstannelse fra død, dennæ kar æ Jesus Christus okka herræ.
13. Brødre, ieg vil ikke dølge for Eder, at ieg hid til dags er hindret at komme til Eder, det ieg ofte har haft omsorg for, paa det ieg kunde faa udrettet noget til gafns hos Eder, saa vel som hos de andre hedningene.	13. Brøiræ, æg vil inkie dølijæ fø dokke, at æg te dags æ hinræ a komme te dokkæ, dæ æg mongæ gongæ hæve habt omsud fø, paa dæ æg kunnæ faa giort einqvart nyttout siaa dokke saa vel saa siaa de aandre hæiningie.

Etter Sigurd Kolsrud i *Syn og Segn* 1950 ss. [97]-111.

3. Frå Krossen er din v/Engvald Bakkan

... Knut tykte han hørde molda på kistelåket då presten las ritualet. Hr. Herman hadde slik ein stygg sleng med armen når han kasta dei tri nevane sand. Og så dette stygge danske målet! Dai og mai!

Han *erindrede maiet vel*, sa han den gangen han *kopulerede velagtede karl* Knud og *velagtede pige* Herborrig. Då fekk han ein halv daler.

Hvad haver du så at give mig når jeg nu skal vie din kvinde til kristen jord at sove udi til opstandelsens morgen? Haver du ko? Melker hun godt? Høstbær? Godt! Presten fingra med snusdåsa. Med lange stans snakka han. Han såg Knut sjeldan i kyrkja, sa han. Ikkje var han til alters i vår. Hm? Førefall? Så. Vel, du bringer den ko til prestegården dagen før begravelsen. Haver du mange geder? Jeg behøver ost ...

(Or I: *Rakel og kvervelvinden* 1947, ss. 27–28).

- Denne parabel er i sandhed et billede på menneskins liv her og hisset. Her mødes vi langs voris vildsomme veje, her nødes vi af Kirkens kalden til at vandre ind Himmeriges løv- prydede dørr. Men hør Evangeliets klare ord. Det båder os intet ihvad vi monne staffere os med af alskøns stads. En silkeserk er intet bedre end en hampeskjorte, et dolligt ansigt intet bedre end en spedalsk dødningemaske. Med eller uden guldpunge i voris pung, med eller uden tro i voris hjerte – det napper os intet.

Ikke jeg siger det, men den Hellige Læst. Ti så siger denne voris tekst: For *Hannem* ere vi alle – alle – ikkuns en håben månesyge kanuter og pokkerslagne kompaner. Ja, selv om vi står med begge voris støvede fødder inden for terskelen i bryllupshuset, ved *ingen* af os ihvad der skal times os når husets Herre stiger frem fra sitt kammer.

(Or II: *Gjennom fossane* 1948, ss. 243–244).

- I Jesu navn, hvem er I? ropa han høgt. Var det eit djevelens blendverk han såg, måtte det kverve for det heilage navnet.

Dei to kvarv ikkje. Dei stega seint hit så dei stod på sida av hesten. Han såg ned i to gamle menneskeanlet.

- Go dagjen, prest! sa dei.

- Goddag. Men jeg spørger igjen: Hvem er I?

- Tvo armings ting. Me ha så gjønne vilt bli'e forlikte mæ Gud og menneskje! – Det var kvinna som tala. Mannen nikka sterkt med det kvite hovudet.

- Jeg mindes ikke at have seet Eder i nogen af kirkerne, verken i Åmli hovedkirke, eller i Gjevedal, Topdal eller Møkland anneks?

- Nei. Me he alder vor i kjørkje – i di ti ...

(Or III: *Regnbogen i toreskya* 1952. s. 248).

4. Paulus og Agrippa (Apg 26) v/K. Leem etter L. Holberg

<p><i>Knud Leems (noko frie) avskrift etter "dend Navnkundige Historie-Skrivers Hr: Baron Ludvig Holbergs Kirke-Historie":</i></p>	<p><i>Tilhøyrande omsetjing til norsk "efter dend i Augvoldsnæs Præste-gield udi Carmesunds Provstie i Christiansands Stift beliggende bruugelige Dialect":</i></p>
<p>Men, da hand saa talede, raabte Festus over lydt: Du est ikke klog, Paule! Din Lærdom haver gjort dig rasende; Hvortil Paulus svarede: Det er Sandhed og Viisdom, som kommer mig til at tale saaledes. Jeg taler dristelig til Kongen, som er kyndig i disliige Ting, og som troer Propheterne. Agrippa sagde da: Der fattes ikke meget paa, at du jo overtaler mig selv til at blive een Christen. Hvortil Paulus svarede: Gid du, og alle de, som her tilstæde ere, maatte blive, ligesom jeg, undtagen disse Lænker, som jeg bærer!</p>	<p>Men, daa han so talte, ropte Festus høgt: Du æ inkie, klok, Povel! Lærdommen din hæve giort de rasande. Derte svarte Povel: Dæ æ Sandheit, aa Visdom, so kiæme me te aa tala soleis. E tala dristelæge te Kongien, so veit vel om soverne Ting, aa so truur Prophetane. Daa sa Agrippa: Dæ feyla inkie mykkie paa, at du ey tala me siøl øve te aa varta ein Christen. Derte svarte Povel: Gie du, aa alle dey, so her e testear, maatte bli, likaso E, undetakande disse Lænkiene, so E dræge.</p>

5. Or boda v/Hans Barlien 1800

Utdrag frå Trondhiems Budstik nr. 9, 1.3.1800.

De føst Bue: Du ska int ha naakaan framund gu istan for mæg. De e de sama som: du ska føri Alting frøgt aa tykja om Gu, aa bære forlat dæg paa han [...]

De trede: Kom ihau aa halt Hehlja om Synda-an. De e: int aa foragt hæl forsøm Gusohla, men hæller hold dem i Æra, aa væra gla naar me højri dem taa di anner, aa sjaa saa tee at me leri dem me [...]

De tian: Du ska int tænk aa ta ifraa Naakaan enten Kjæringa hans, Dræin-en hans, held Tausa hans, int Oxin hæld Hæsten aa int naakaa taa alt det, som højre aam te. De e de sama som: me ska frygt aa tykja om Gu, aa int ta ifraa vor Næste enten Kjæring, Tjenara hæld Krøtør me naakaa Slags Skjælmheit hæld Magt; men hæler tæhli Tjeneran te aa bhli i Mak qvar hos sin Husbon.

Om al dider Bua seje da Gu i den 2. Mosebook 20 Cap. 5, 6. V.:

Æg e Herren din Gu, baade stræng aa nøje, som straffa Baainna fer de Foreldra hi synna, alt aat tredi aa fjær Lei; men saa gjer æg vehl imot dem i tusind Lea, som tykja om mæg aa hæil Bua min. De e: Gu trua dem hahlt, som int heil diher Bua, derfor skal me agt os saa me int gjærn vrej, men hævler hald Bua. Derimot laavan dem Naai aa alt Godt, som hæil Bua hans, derfer saa e de bæst, at me tykje om en aa lit paa en, og gjær som en befaili os.

Ingen Under troer jeg Nogen maatte holde det for, at jeg som en Bonde, bemøjer mig med det, som ej kommer mig ved; men om saa skulde være, troer jeg dog, at en Bonde kjender bedst Bonde-børnenes Nemme og Lejlighed, og hvor tungt det er, besynderlig for de Børn, som ej begynde at læse førend de ere 7 a 8 Aar, at lære det danske Sprog. Derfor, dersom mine Venner de smaa Lærlinge skulde ved denne Oversættelse lidt snarere fatte Meningen af Budene, og altsaa snarere lære det danske Sprog; da skulde jeg synes være rigelig belønnet, baade for den mulige Bagvaskelse og den liden Umage, jeg har havt med dette.

De lærevillige Bønderbørns sande Ven

Hans Barlien
i Overhalden.

Etter O.S. Aavatsmark, *Hans Barlien* (1954) ss. 167–168.

6. Haugiansk bruk av barnelærdomen

Da jeg var i mit 16de Aar læste Jeg til Konfirmation, og det var i Aaret 1810. Den daværende Sognepræst til Voldens Kald var Jørgen Peter Meldal, som døde faa Aar derefter. Den dag, da de, der havde de fornødne Kundskabe til Konfirmationen, bleve udtagne, kan jeg ikke erindre, at han spurgte mig meer end eet Spørgsmaal, nemlig dette: “Hvad er det at prøve sig selv?” Da jeg havde læst Stykket til Ende, sagde han: “Ja, du har lært vel. Vor Herre hjælpe dig at leve derefter”. Disse Ord gikk mig til Hjerte, og jeg følte et levende Ønske om, at de maatte gaa i Opfyldelse, derfor have de ogsaa fæstet sig i min Hukommelse.

Blant det Meget af Guds Ord og aandelige Læreres Skrifter, som blev ligesom nyt for mig, var ogsaa det 672de Stykke af Pontoppidans Forklaring, hvori han forklarer, hvorledes Mennesket paa en subtil Maade og uformærkt kan falde ud af sin Daabspagt. Dette gjorde da Guds Aand saa klart og tydeligt for mig, at jeg ligesom kunde sige til mig selv: Her ser du nu, hvorledes det er gaaet til. Nu kunde da ingen Figenblade længere skjule min Nøgenheds Skam; thi jeg mærkede nu, at der behøvedes en langt kosteligere Klædning dertil, nemlig Frelserens Retfærdighed, som vi ved Troen maa lade os iføre.

B.K.S. Aarflot, *Selvbiografi* (1860); ny udgave (1978) ss. 27 og 31.

7. Frå programartikkelen i opningsnummeret av Dølen

Dølen var i lang Tid ein vanvyrd Mann; men, Gud ske Lov, no er den Tid snart ute, og han dristar seg hermed ut i By og Bygd. Han vilde gjerne tala med Folk om Eit og Annat paa Hjartat; men han veit ikki [ki uttales kji] ret, hvad Maal han skal mæla. Han kunde nok tala dansk, det er ikke for det; men han vilde no helst vera norsk, som han er fødd. Full norsk torer (tør) han dog ikki vera, for det at Mange ikki vilde forstaa honom [...] Mit Maal, like solitit som noken annen Manns no for Tidi, verdt vel vonleg det endelege; men af desse Emner og andre til vil i Mannsaldrer eit nytt heilt og velklingande Maal ihopsetjast, som Skalden vil kunna spila paa som eit velstemt fulltonande Orgel [...] For Opplysning vil Dølen virka, alt det, han kan. Skolelæraren lyt faa betri Løn, men so lyt han og læra meir, og framfor Alt lyt han kunna Oldnorsk og dei beste Bygdarmaal. Det er Spott og Spe, at Skolelærarar, Prestar, Domarar og alle andre Statens Tenarar (Tjenere) læra so ugryneleg mykit, men ikki det Maal, vore Fædre talade og det, som Folket no talar. Det vil verda eit Bisen [af bisna, glo] for Framtidi dette. Folk vil sjaa paa os med sama Rædsla, som vi no sjaa paa deim, som berre talade og skreiv Latin.

[A.O. Vinje], “Dødens fyrste Ord”, *Dølen* nr. 1, 10.10.1858. Dei ordinære parentesane i sitatet står sameleis i originalen. Det eg her har sett som hakeparentesar, er fotnotar i avisa.

8. Sokneprest Jægers attest til J.E. Unger

Johann Einar Unger har nu i henved 6 Aar været min Personelkapellan og i hele den Tid stedse vist sig som en Mand, der i enhver Henseende er al Ære og Agtelse værd. Hans Foredrag og Katekesiation i Kirken har stedse været til Menighedens Opbyggelse. Ofte har han holdt Bibellæsning, og meget har han arbejdet paa Skolelærernes Dannelse, Kirkesangens Forbedring og Missionssagens Fremme. Med stor Uegennyttighed og vist til Velsignelse virkede han forrige Vinter med Utrættelighed som Bestyrer af en da i Gang værende Folkehøiskole. Han er ogsaa Stifter og Bestyrer af en Forening mod Mishandling af Dyrene. Menigheden omfatter ham derfor med Agtelse og Kjærlighed og vil med mig med Beklagelse se ham forlade Prestegjeldet for at gaa bort til en mer selvstendig prestelig Virksomhed, til hvis Opnaaelse jeg alligevel ikke kan andet end herved paa det bedste anbefale ham.

Vigør Prestegaard d. 2 November 1870. J Jæger.

Attest frå sokneprest Jens Jæger (1805–1874) til personellkapellanen Johan Einar Unger (1831–1911); Ungers mappe i “Geistlige embedssøknader”; RA, K-dept. A.

9. Evangelieomsetjing v/Ivar Brovold 1853

“11te Søndag Trinitatis Evangelium:”

Aat Nokkere, so stola paa se sjøl, at dei va retfærdig, aa føragta Andre, sa Jesus dénné Lekneln:

Tvo gjik op i Kjerkjaa før aa be; dein eine va’n Farisæar, aa dein andre va’n Toillar. Farisæarn blei standande før se sjøl aa ba soleisn: “J takka de Gud! At J’kje e so andra Meinniskjo, Røvar eiller Oretfærdig eller so, so dénné Toillarn. J fasta tvo Gaange i Veken aa gje Tien taa ailt, J eig.” Aa Toillarn sto langt borte aa velde’kje løft op Auen mod Hemmela; men slo se før Bræste aa sa: “Gud! Varre me Sondar naadig!” I sei dokkaa: “dénné gjik retfærdiggjort ne i set Hus framfør dein andre; thi kvain se sjøl ophøia ska førnedras, men kvain se sjølv førnedra ska ophøias.”

(Luk 18, 9–14)

Or ”Midfaste Søndags Evangelium:”

Daa gløste Jessus utover aa saag mykje folk, so va komme aat naa, aa sa aat naa Filippus: “kvar fraa ska me kjøpe Brø, so dessin kain faa æte?” Men’n sade bære før aa freist’n, for’n væste sjøl, kva’n velle gjære. Filippus svara naa: “Brø før tvau Honder Penninga e’kje nok, so kvar kain faa’n Litngran. Ein taa Disciplaa has, Andreas, Bror has Pe, sa aat naa: “Her e’n litn Gut, so he fem Bøgbrø aa tvo smaa Feska; men kva e de ‘blandt so maingje?” Men Jessus sa: “Ha Folkje te sætte se nepaa;” men de va mykje Gras paa dei Fleikkja. Daa sætte Mæin se ne, mæsta fem Tusn i Tal. Men Jessus tok Brøn, aa takka Gud, aa flidde Disciplaa dei, men Disciplain æilha dei aat Folkje, so ha sæt se ne, aa likeso taa dei smaa Feskaa, so mykje dei velde.

(Joh 6, 5–11)

Utdrag av omsetjingar gjorde av læraren Ivar Brovold i Tresfjord til eit stykkje av sokneprest O.T. Krohg i *Morgenbladet* nr. 85, 26.3.1853.

10. Gamalnorsk julepreike med omsetjingar

<i>Norrønt ca. 1200</i>	<i>Nynorsk 1877</i>	<i>Bokmål 1971</i>
<p>Hvat var tit á þeirri not, er guð var boren vár drotten? Þa fór Augustus kæisare með mycclum hær til Betlehéem borgar þeirrar er guð var boren í. En þa sa kæisaren up til himna, oc sa stiornu eina liosare en hann hafðe fyrr sena. Þa mintisc hann hvat spamenn hæfðu fyrir spát um burðr guðs. Oc þærir sogðu, at æin maðr scyldi vera boren af ræinni möyiu, oc hann myndi vera callaðr Jesus, oc sa er hinn sælaste burðr er boren var. En sa er a hann truir hann man lifa með ænglum oc hans hægum, þar er æigi hungur ne þorste, ne ælli, ne myrcr, ne óp, ne ræimr, ne væinan, ne gratr, ne sorg, ne sarlæicr. Ðar er lios fyri utan myrcr og líf fyrir utan dauða, æska fyrir utan ælli, hæilsa fyrir utan sótt.</p>	<p>Kvat var som gjekk fyr seg paa den Notti, daa Gud var fødd, vaar Drottin? Daa foor Keisar Augustus med stor Her til Betlehem, den Borgi, som Gud var fødd i. Men daa saag Keisaren upp til Himmels og saag ei Stjerna ljosare enn han fyr hadde set. Daa minntest han, kvat Spaamenn hadde fyre spaat um Guds Fødsla. Og dei sagde, at ein Mann skulde vera fødd av reinan Møy, og han skulde vera kallað Jesus, og det er hin sælaste Fødsla som fødd er. Men den som trur paa honom, han skal liva med Englom og dei Heilagom, der som ikkje er Hungr og ikkje Torste og ikkje Alderdom og ikkje Myrkr, ikkje Skrik og ikkje Ank, ikkje Jamring, ikkje Graat og ikkje Pine. Der er Ljos fyrutan Myrkr og Liv fyrutan Daude, Ungdom fyrutan Alderdom, Helsa fyrutan Sott.</p>	<p>Hvordan gikk det for seg i den natten da Gud, vår Herre, ble født? Da drog keiser Augustus med en stor hær til Betlehems by, hvor Gud var født, og keiseren vendte blikket mot himmelen og så en stjerne, lysere enn noen han før hadde sett. Da mintes han hva profetene hadde sagt om Guds fødsel, for de sa at et menneske skulle fødes av en ren jomfru, og han skulle kalles Jesus. Dette er det sæleste barn som noen gang er kommet til verden, og den som tror på Ham, skal leve sammen med englene og Hans helgener. Der er verken sult eller tørst, alderdom eller mørke, skrik eller jammer, tårer eller gråt, sorg eller smerte. Der er det lys uten mørke, liv uten død, ungdom uten alderdom, helse uten sykdom.</p>
<p>C.R. Unger (utg.), <i>Gammel norsk homiliebog</i> (1864) s. 60.</p>	<p><i>Fedraheimen</i> 22.12.1877; Opplyser at dei har oms. frå Unger, og “Maalet hev me gjort so likt det gamle som me trudde det gjekk an”. Til utsegna om at keisaren fór til Betlehem med stor hær, har omsetjaren sett denne fotnoten: “Presten hev ikkje vore fullstød i Bibelen sin, er det likt til”.</p>	<p>Astrid Salvesen (oms.) og Erik Gunnes (utg.), <i>Gammelnorsk homiliebok</i> (1971) s. 46.</p>

11. Luthers “Ein’ feste Burg” i tre landsmålsutgåver

<i>Ivar Aasen 1855</i>	<i>Ivar Aasen 1869</i>	<i>Elias Blix 1869</i>
<p>Vaar Gud er oss so fast ei Borg, So god til Vaapn og Verja; Han ver oss i vaar Naud og Sorg Mot alt, som her vil herja. Vaar gamle Fiendsmann Væl freistar alt, han kann. Stor List og myki Magt Han heve mot oss lagt. Hans Jamning finst her ingen.</p> <p>Med eigi Magt me inkje vann, Me var snart underlagde; Men med oss er dan rette Mann, Som Gud oss sjølv tilsagde. Og spyrr du, kven han er: D’er Krist, som fyr oss ver; D’er Himmels Kongen prud, Dan rette, sanne Gud. Sitt Rom han væl maa verja.</p> <p>Um Verdi full av Djevlar var, Som vilde reint oss glupa: Me liti Rædsla i oss bar; Me skulde inkje stupa. Kor arg i all si Ferd Dan Myrkheims Høvding er, Han fær dan inkje fram; Han alt er dømd til Skam; Eit Ord kann honom driva.</p> <p>Dat Ordet skal dei lata staa Og burt med Vantakk venda. Vaar Herre sjølv vil vera hjaa Og Magt og Mod oss senda. Og taka dei vaart Liv, Gods, Æra, Born og Viv: Dat vil me vyrda knapt; Dei hava endaa tapt, Og vaart skal Riket vera.</p>	<p>Vaar Gud han er vaar faste Borg, vaar gode Skjold og Verja; han hjelper oss or Sut og Sorg, naar Trengslor um oss herja. Den gamle Fiend’ er med Ufred atter nær; stor Magt og Svik dertil han mot oss nøyta vil. Paa Jord er ei hans Like.</p> <p>Vaar eigi Magt vist inkje vann, me maatte snarleg falla; men med oss er den rette Mann, som Gud leet sjølv tilkalla. Hans Namn du kjenner vist, han heiter Jesus Krist. All himmelsk Herremagt er under honom lagt; sin Stad han vel maa verja.</p> <p>Um Verdi full av Djevlar stod, som ned oss vilde støyta, me skulde endaa hava Mod og fram til Siger trøyta. Um Heimsens Fyrste vil oss illa reida til, hans Vilje litet gjeld: han alt er dømd og felld; eit Ord kann honom fella.</p> <p>Det Ordet skal dei lata staa og burt med Utakk venda; for Herren sjølv vil til oss sjaa og oss sin Styrke senda. Og toko dei vaart Liv, Gods, Æra, Born og Viv, det alt me vyrda knapt, dei hava endaa tapt: Guds Rike vaart skal vera.</p>	<p>Vaar Gud han er so fast ei Borg. Han er vaar Skjold og Verja. Han ver oss i all Naud og Sorg, Som Hjartat her vil herja. Vaar gamle Fiend gram Med aalvor no fer fram. Hans Vaapen her paa Jord Er List og Lygn og Mord. Hans Jamning ei er funnen.</p> <p>Vaar Magt ei gagnad oss eit Grand: Me felde var og daarad. Men med oss gjeng den rette Mann, Som Herren dertil korad. Og spyrr du, kven det er: D’er Herren fyr Guds Her, D’er Jesus Christ vaar Gud, Vaar Frelsar sterk og prud: Han Siger væl maa vinna.</p> <p>Um Verdi full av Djevlar var, Som vilde reint oss glupa, Me endaa ingen Otte bar: Dei skulo alle stupa. Og Fyrsten fyr den Her, Kor arg han og seg gjer, Oss inkje skada kann: Han er ein daud-dømd Mann, Eit Ord kan honom fella.</p> <p>Det Ordet skal dei lata staa Og Vantakk faa fyr Møda. For Herren sjølv vil standa hjaa Op med si And oss gløda. Og taka dei vaart Liv, Gods, Æra, Born og Viv: Lat fara, um so er! Me enndaa Siger fær: Guds Rike vaart skal vera.</p>

12. Nokre tidlege julevers på landsmål

Gud vere Lov og Æra / for denne Trøystar Læra,
som kom av Himmelen ned, / det store Evangelje:
“Paa Jordi er det Fred, / i Menneskja god Vilje!”

Ivar Aasen (1860?)

(3) Vi trængja Alle til ei Jol, / til Hvild fraa Aarets tunge Dagar.
Den kjem lik Herrens haage Sol, / som Nott og Toku fraa seg jagar.
Og Joli kjem so rein og hvit, / naar Soli snur sit Auga hit.

(8) Daa fylgja vi vor Jole-Gjerd: / og Jol um Jole-Kvelden skjota,
og Jole-Laug og Jole-Ferd / og Jole-Drikk vi glade njota.
Og Salt og Malt fraa Gardens Fe, / og Borni-Dans kring Joletre.

A.O. Vinje (1858)

(2) No kann ein, fulla, lova fjaag / dan vesle, som i Krubba laag.
(4) Laag var han, sveipt i Filloskrud, / var do i Himlen eitt med Gud.
(5) Mjo var han, bert ein liten Kind, / var do dan dyre Frelsar min.
(6) Ja sterk han var, han burt seg gav / og sprengde Lekkja, sprengde Grav.

Kr. Janson (1865)

Herre, kveik Ljoset, at Folket di Barnaseng finne.
Herre, tend Elden, at Songar or Bringa seg vinne.
Herre, giv Graat! / Herre, med Gleda kom aat!
Herre, giv Helg no i Norig!

Undarleg er Du, Storkonung i Himlen og Jordi,
ligger i Linne med Ætti, som syndfull er vordi.
Mægtuge Gud / fær Du slik Stakarsdoms Skrud!
Herre, giv Helg no i Norig!

Herre, velkomen, velkomen kring Vogga Di klinge!
Takk og Pris Folket den fatike Davids Son bringe.
Take vaar Sut, / løyse or Syndi oss ut!
Herre, giv Helg no i Norig!

John Klæbo (1871)

13. Jolakvæde av J.E. Unger

(1) Dan litle væne Runnen, / Jesaias spaadde um,
skal ein Stad vera funnen / i Dalen myrk og skum.
I Skuggar, i eit Lende, / mest kjøvt med Vald og List,
dar bar dat til og hende, / dar spratt dan grøne Kvist.

(7) Gud Fader! me deg lova / fraa inste Hjartarot
fyr denne dyre Gaava / til all vaar Saalarbot.
Du Herre vil oss syna, / at me lyt vera smaa,
skal Gaava rett me skyna / og all din Kjærleik faa.

Ferdamannen nr. 51–52, 4.1.1868.

14. "Bøn" av Hans Mo 1866

Gud min Fader! lat meg finna
Kvild i opne Naadar Famn!
Tvaa meg rein og hjelp meg vinna
fram til deg i Jesu Namn;
Syn meg Veg paa Livsens Straumar,
Styr mitt Skip i stilla Hamn.

Tidleg eg min Prydnad slengde,
dan eg fekk som liten Kind.
Syndalarv eg paa meg hengde; -
vil du sjaa meg, Frelsar min?
Gøym meg i dan kvite Bunad,
som du vann paa Krossen din!

Ferdamannen nr. 20–21, 28.3.1866.

Gud min fader, lat meg finne
kvild i opne nådefamn!
Två meg rein og hjelp meg vinne
fram til deg i Jesu namn;
Syn meg veg på livsens straumar,
styr mitt skip i stille hamn.

Tidleg eg min prydnad slengde,
den eg fekk som liten gut.
Syndelarv eg på meg hengde; -
vil du ta meg, med mi sut?
Gøym meg i den kvite bunad,
som din kross vann meg til lut!

Tillempa versjon 2006.

15. Landsmålssalmar ved Klaus Høyem 1875

Åndens heimattgâng.

Vakker er jorda! / Stråland' er Guds himmel!
Væn er åndens heimatt-gång!
Gjenom dei fagre / Rikja på jorden
Går vi åt Paradis med sång!

Tider skal koma, / Tider bort skal strøyme,
Æt på æt skal gå sin gång;
Aldrig lell tagner / Tonen frå himlom,
Tonen på åndens heimvegsång!

Englarne sång han / Først åt julnathyrdom;
Mildt frå sjæl til sjæl det klang:
Fred over jorda! / Mannabarn, glæd deg!
Frelsar frå Gud du tæk i fang!

Trygd

Alltid hugheil når du går / Vegjer, Gud tørs kjenne,
Sjølv om du åt målet når / Først ved verdsens ende.

Ottas ei for mørkrets vald! / Stjernorne vil lyse;
Fadervåret dit det skal / Fred i hjartet dryse.

Kjæmp for alt, som du har kjær, / Døy, om det saa gjælder,
Då er livet ei saa svært, / Dauden ikkje heller!

Etter høvesvis Ingemann og Chr. Richardt;
Omsette av K.H[øyem],
Bud for Menigmand nr. 18, 15.12.1875.

16. Salme 148 v/J.E. Unger 1865

Love Drotten! Love Drotten fraa Himlarne! Love honom i Høgdi! Love honom alle hans Englar; lov honom, all hans Her! Love honom, Sol og Maane; love honom, alle lysande Stjernor! Love honom, Himlanna Himlar! og de Vatn yver Himlarne! Lovo skulo dei Drottens Namn, di at han baud, og dei vordo skapte, og han feste deim alltid og ævelega; ei Log han gav, som ingen mun yver stiga.

Love Drotten fraa Jordi, Havdyr og alle Djup, Eld og Hagl, Snjo og Toka, Storm, som fullfører hans Bod, Fjell og alle Høgder, Aldotre og alle Sedrar, Villdyr og all Fenad, alt krjupande og fljugande, Konungar paa Jordi og alla Tjoder, Hovdingar og alla Domarar paa Jordi, Sveinar og Møyar alle, gamle med unge! Lova skulo dei Drottens Namn, diat hans Namn er høgt aaleina, hans Høgtign er yver Jord og Himmel. Han reiste Hornet fyre sitt Folk, ein lovsong fyre alle sine gode Born, Israelsborni, dat Folket, som honom er nært. Love Drotten!

Salme 148 i *Ferdamannen* nr. 2-3, 11.11.1865.

17. Evangelietekster v/Kr. Janson 1869

Matt 11, 2–6:

Men daa Johannes hørde i Fengslet Kristi Gjerningar, sende han Bod med Lære-sveinom sine og sagde til honom: er du den, som koma skal, elder skulo me venta nokon annan? Og Jesus svarad og sagde til deim: Gange burt og kunngjere Johannes det, som de høyra og sjaa: blinde sjaa, og halte ganga; spitelske verda reinsade, og dauve høyra; daude standa upp, og fatige faa høyra Evangelium. Og sæl er den, som inkje støyter seg paa meg.

Luk 2, 1–5 og 13–14:

Men det hende i det Bilet, at det kom Bod fraa Keisar Augustus, at all Heimen skulde skrivast. Denne fyrste Innskriving vardt, daa Kvirinus var Hovding yver Syria. Og alle gingo dei til at lata seg skriva, kvar til sin eigen Stad. So foor og Josef fraa Galilæa or Staden Nasaret upp til Judæa til Davids stad, som heiter Betlehem, med di han var av Davids Hus og Ætt, og skulde skrivast med Maria, Festarkona si, som var med Barn [...]
Og braadt vardt det hjaa Engelen ei himmelsk Hermengd, som lovad Gud og sagde: “Æra vere Gud i Høgdi og Fred paa Jordi og Godtokke yver Menneskja.”

K. Janson, *Tri Preikor fyre det norske Landsfolket* [1869] ss. [5]–6 og [25]–26.

18. Juleevangeliet etter Homilieboka og A. Chr. Bang

<p>Augustus konongr sende boðord um allan hæim at lata rita manntal í hverri borg, at hann vissi hve mykin scatt hann scylði hæimta or hverio heraðe. En sia ritning hofsc fyrst af Syrlannz iarle, þeim er Cyrinus het, oc for þa hver til sin heraðs. Ða for Joseph or Galilea i borg Dauíð, þa er Betléém hætir, með festarkono sinni Marie, þui at þau varo kyni Dauid.</p> <p>En er þau varo þar, þa fylðosc dagar Marie, oc bar hon son sin frumgeten, oc vafðe hon hann i ræifum oc lagðe hann i eto, þui at eigi var rum í gesta scala.</p> <p>En hirðar varo í því heraðe oc heldo natvaoco yfir hiorð sinni, engil guðs stoð hia þeim oc skæin mykit lios yfir þa, oc ræddosc þeir.</p> <p>En engillen mælte við þa: Eigi scolo þer ræðasc, þui at eg boða yðr mykin fagnað, þann er vera mon aollum lyð, þui at i dag er boren grøðare hæims Cristr drottenn i borg Dauíð. En þat er yðr marke, at þer munuð finna barn vaft í ræifum og lagt í eto. Ða gerðesc fiolðe engla með þessom æinum engle, oc louaðo aller guð oc mæltó: Dyrð se guði á himnum, oc á iorðu friðr monnum er gott vilia.</p>	<p>Men dat bar til i hine Dagar, at dar kom Bodord fraa Keisar Augustus, at dar i heile Verdi skulde ritast Mantal. Denne fyrste Mantals-Ritningi byrjade, daa Kyrenius var Jarl yver Syrialandet. Og alle gingo at verda ritne, kvar til sit eget Herad. Men upp gjekk ogsaa Joseph or Nazareth Borg til Judæa, til Davids Borg, som heiter Bethlehem, di at han var av Davids Kyn og Ætt, at verda riten med Maria Festarkona si, som var fremmeleg. Men dat bar til, medan dei voro dar, at Dagarne hennar Maria fyldest, at ho skulde føda, og ho fødde Son sin hin frumborne, og ho sveipte honom og lagde honom i ei Krubba, di at dar inkje var Rum fyre deim i Gjestastova. Og dar voro Hyrdingar i dette Herad, og dei laago ute paa Marki og heldo Vakor um Notti yver Buskapen deira. Og sjaa! ein Drottens Engil stod hjaa deim, og Drottens Dyrð glimade yver deim, og dei vardt ovrædde. Og Engilen sagde til deim: Inkje skulo de rædast, di at eg bodar dykk myken Fagnad, som skal vera fyre heile Lyden, di at idag vardt dykk boren ein Frelsar, som er Christus, Drotten i Davids Borg. Og dette er Merket fyre dykk: de skulo finna eit Barn, sveipt, liggjande i ei Krubba. Og strakst vardt dar hjaa Engilen ein himelsk Herjar-Fjølde,*) som lovade Gud og sagde: Dyrð vere Gud i Høgdom og Frid paa Jordi i dei Mænnom som han hever Hugnad til.</p> <p>*) Mengd; hugsaa “fjöllmennt”.</p>
<p>Or den gamalnorske homilieboka v/C.R. Unger (1864) ss. 67–68.</p>	<p>“Umskrift fraa gresk Maal av A. Chr. Bang, Prestemne”, <i>Den norske Folkeskole</i> nr. 1, 9.1.1868.</p>

19. Den bortkomne sonen v/Ivar Aasen 1859/1869

Or Lukas 15:

11. Ein Mann hadde tvo Søner.

12. Og den yngste av deim sagde til Faderen: Fader, lat meg faa den Luten av Godset, som høyrer meg til. Og han skifte Godset imillom deim.

13. Og nokre Dagar deretter tok den yngste Sonen all sin Arv og foor av til eit Land, som var langt burte; og der øydde han Arven sin upp i Ulivnad.

14. Men daa han hadde øydt upp alt, som han aatte, vardt der eit stort Uaar i dette Landet; og han tok til at lida Naud.

15. Og han gjekk avstad og feste seg til ein Bumann der i Landet, og denne Mannen sende honom ut paa Marki si til at gjæta Svin.

16. Og han vilde gjerna hava mettat sin Mage med Avfall, som Svini aato, og ingen gav honom nokot.

17. Daa kom han til seg sjølv og sagde: Kor mange Dagleigarar hever daa Fader min, og dei hava Nøgd av Mat, medan eg ormegtast av Hunger!

18. Eg vil risa upp og ganga til Fader min og segja til honom: Fader, eg hever syndat mot Himmelen og mot deg.

19. Og eg er inkje lenger verd at kallast Son din; tak meg berre som ein av dine Dagleigarar.

Ivar Aasen 1859;

prenta fyrst i L. Daa, *Om Nationaliteternes Udvikling* (1869) s. 261.

Avskrifta ovanfor er frå Aasens manus i handskriftsamlinga ved NBO.

I utdraget er avvika til Daas bok berre at han trykte “nøyd” i staden for “Nøgd” i vers 17, og at han sette liten førebokstav i alle substantiva.

20. Markus 3, 1–6 v/Georg Grieg 1870

¹ Og han gjekk inn atter i Samningsstova, og der var ein mann som hadde ei visnad Hand. ² Og dei vaktade paa honom, um han vilde lækja honom paa Kviledagen, so dei kunde klaga honom. ³ Og han sagde til Mannen som hadde den visne Handi: “Gakk fram!” ⁴ Og han sagde til deim: “Er det rett at gjera godt paa Kviledagen elder at gjera ilt? at berga eit Liv elder døyda det?” Men dei tagde. ⁵ Og han saag kringum paa deim med Vreide, sorgfull yver deira harde Hjarta, og sagde til Mannen: “Rett fram Handi!” Og han rette henne fram, og hans Hand vardt heil atter. ⁶ Og Farisearne gingo ut og lagde med det same Raad mot honom saman med Folket til Herodes, kor dei kunde føra honom i Ulukka.

21. Joh 8, 2–7 v/W. Werenskjold 1871

Men aarla um Morgonen kom han i Templi att, og alt Folkji kom til honom, og han sette seg og lærte dei.

Men dei Skriftlærde og Farisæarann førte eit Kvendi til honom, som var fakka i Hor og stilte hena fram.

Og dei sae til honom: Meistar detti Kvendfolkji er fakka i Hor paa fersk Gjerning.

Men Moses bau okkon i Laagjæ, at Slike skaa verte nesteina; Hott sejer du?
 Men dei sae detti til aa freiste honom, at dei kunna hava Nokot aa faka honom me.
 Men Jesus luta seg ne og skreiv me Fingen paa Joræ.
 Men daa dei heldt ve aa naufrette honom, reis han upp og sae til dei: Den, som er
 syndlaus utaf dekon, han kaste fyste Steinen paa hena.

22. Or Bergpreika v/Olaus Fjørtoft 1871

Sæle er dei andeleg fatige, for himerike er deira. Sæle er dei, som syrgjer, for dei skal
 verta hugsvala. Sæle er dei smaalaatne, for dei skal erve jora. Sæle er dei, som hongrar og
 tyster etter retvise, for dei skal mettast. Sæle er dei hjelpsame, for dei skal faa hjelp atter. Sæle
 er dei reinhjarta, for dei skal faa sjaa Gud. Sæle er dei spake, for dei skal heite Guds bon.

Difyr skal de be soleis: Vaar far, du, som er i himelen, lat namne dit verte heiligt og rike
 dit kome til os. Lat viljen din verte so paa jora som i himelen. Gje os idag vaart daglege brø
 og gje os etter skulda vaar, som me gje etter skuldmennera vaare, og lei os inkje in i freisting,
 men frels os fraa det vonde.

Matt 5, 3–9 og 6, 9–13 v/O.J. Fjørtoft 1871.

23. Salme 1 i nynorskversjonar frå 1878 og 1882

<p>Sæl er den Mannen, som inkje gjeng paa Raad med Gudlause, og inkje stend paa Vegen aat Syndarar, og inkje sit paa Sess med Spottarar.</p> <p>Men Herrens Log heve han lagt sin Hug til, og paa Logi hans grundar han Dag og Nott.</p> <p>Han er lik eit Tre, som er plantad i eit Bekkjedrag, som ber i si Tid, og Lauvet paa det visnar inkje – og alt, han tek seg til, lukkast fyr honom.</p>	<p>Dei ganga sin Veg, dei leggja si Raa, dei sitja og spotta med Gud.</p> <p>Sæl er kvar den, som inkje mun med Syndarom standa, med Gudløysur halda sitt Lag.</p> <p>Han hev sine Uner*) i Herrens Lov, han sit og grunar i Herrens Lov baa Dag og Nott.</p> <p>Han stend som eit Tre paa grøne Eng, der Bladi aldri bleiknar, og Frukti aldri veiknar, og all si Gjerning hev han Mun i.</p>
---	---

<p>Inkje so med dei Gudlause! dei er liksom Dumba, som Vinden føykjer burt.</p> <p>Difyre stend inkje dei Gudlause seg i Domen, og Syndarar inkje i Lag med dei Rettferdige.</p> <p>For Herren kjenner Vegem, som dei Rettferdige gjeng, men Vegem aat dei Gudlause skal verda øydelaagd.</p> <p>Omsetjing ved “y” i <i>Fedraheimen</i> nr. 87, 21.12.1878.</p>	<p>Inkje so skal Gudlausen standa, som Agnerne fyk dei, naar Vinden han blæs.</p> <p>Inkje for Domen skal Gudlausen standa; inkje med Guds Folk skal Syndaren bu.</p> <p>Herren fulla kjenner Rettferds Flokk, Men Vegem til Syndarann’ endar so braatt.</p> <p>Usignert “umsveipa paa Norsk” i <i>Fedraheimen</i> nr. 9, 4.3.1882. *) Fotnoten forklarar “Uner” med “Lyst, Hugnad”.</p>
---	--

24. Trusartiklane ved Grieg og Aasen 1868

Georg Grieg 1868:	Ivar Aasen 1868? (jf. <i>BD</i> b. 2 s. 76):
<p>Eg trur paa Gud Fader, den allmaattuge, som skapade Himmel og Jord.</p>	<p>Eg trur paa Gud Fader, den allmaattuge, som hever skapat Himmelen og Jordi.</p>
<p>Eg trur paa Jesum Kristum, Guds einborne Son, vaar Herre, som er gjeten ved den heilage Ande, fødd av Jomfru Maria, pint under Pontius Pilatus, krossfest, daud og gravsett; ned steig han til Helvites, paa tridje Dag stod han upp fraa dei daude, upp steig han til Himmels, siter til Guds, den allmaattuge Faders høgre Hand; dedan skal han koma at døma livande og daude.</p>	<p>Eg trur paa Jesum Kristum, Guds einborne Son, vaar Herre, som er gjeten av den heilage Ande, fødd av Jungfru Maria, pint under Pontius Pilatus, krossfest, daaen og gravsett, nedfaren til Helvites; paa tridje Dagen uppstaden fraa dei Daude, oppfaren til Himmels og sitjande ved høgre Handi hjaa Gud Fader den allmaattuge, der han atter skal koma ifraa til at døma livande og daude.</p>
<p>Eg trur paa den heilage Ande, ei heilag aalmenneleg Kyrkja, eit Samnøyte millom dei heilage, Forlatning fyre Synderna, Uppstanding fyre Likamen, og eit ævenlegt Liv.</p>	<p>Eg trur paa den heilage Ande, og ei heilag aalmenneleg, kristeleg Kyrkja, eit Samnøyte millom heilage Menneskior, Forlating fyre Synderna, Uppstanding fyre Likamen, og etter Dauden det ævenlege Liv.</p>

25. "Maalsagen" av O.J. Høyem 1870

Meget er talt og skrevet om denne Sag, baade for og imod. Jeg vil kun fortælle en liden Historie, der maaske vil bringe flere af Almueskolens Lærere til tænke en Smule over Sagen i Forbindelse med deres daglige Gjerning. Livet er den bedste Læremester, og som vi Folkelærere ikke mindst bør have for Øine i enhver Sag.

En Aften, efterat jeg havde sluttet Skolen, gikk jeg en liden Tur. Med det samme saa jeg indom til en Bonde, hvis 10aarige Datter søger min Skole. Hun er stedse kvik og opmærksom i Skolen og efter sin Alder ogsaa flink; men alligevel gaar det uheldigt, naar hun skal gjengive de mundtlige Fortællinger. Dette har jeg undret mig over, saa meget mere som hun ellers har godt for at tale. Nu, som sagt, jeg kom ind til hendes Fader (Moderen er død), og – hvad fik jeg høre? Der sad den lille, kvikke Marie – saa heder hun – ved Siden af sin Fader og fortalte ham den bibelske Fortælling, som den Dags sidste Time mundtlig var meddelt paa Skolen, og det gjorde hun med glædestraalende Øine og med et Liv og en Lethed, der paa samme Tid forundrede og glædede mig. Jeg talte længe med Faderen om dette.

Da jeg gikk hjemover, gikk jeg længe og tænkte paa, hvori det kunde stikke, at dette Barn med Lethed og Liv kunde fortælle hjemme, men ikke paa Skolen. Det var ikke Undselighed eller mangel paa Fortrolighed lige overfor Læreren, thi isaafald maatte hun have undseet sig, da jeg kom; hun blev derimod mere ivrig at fortælle; – det maatte altsaa være noget andet, hva det nu var. Ved at tænke mig om, kom jeg efter, at det var ikke *Skolesproget*, hun brugte, da hun sad i Hjemmet og fortalte. Det var sit Modersmaal; deri stak hele Forskjellen. Den lille Gjente kunde nok hugse den vakre Fortælling; men den kunde kun bæres frem paa Modersmaalets Vinger; i dette levede den, og uden dette maatte den kjølnes og tilsidst bortdø. Der var noget Tiltrækkende i hendes Fortælling, noget Løftende, som bragte os Voksne til saa opmærksomt at høre paa; – og jeg tænkte da: hvor forkjert bærer ikke vi Skolelærere os mangen Gang ad! hvor saare liden Respekt har vi ikke for dette ethvert Barns helligste Krav: at meddele Kristendommens store og dybe Sandheder paa deres eget Hertesprog! Seminarierne og Lærerskolerne burde ogsaa alvorlig betænke dette; de vilde da ikke udskjemme Landsungdommens Sprog fuldt saa meget, som hidtil har været Tilfældet, ialfald her nordenfjelds. Paa Seminariet fik jeg og mange med mig den fremmede Svingen i al min Tale, som af den Grund som oftest er uforstaaelig for de Smaa, ialfald for Hjerter og Aand. Dog, jeg vil herefter med større Flid end før arbeide paa at gjøre dette godt igjen.

Med disse og flere Tanker gikk jeg hjem om Kvelden og fortalte bagefter for en Ven, hvad jeg paa Turen havde erfaret. Vi blev enige om, at Børnene paa Landet har været og er stedmoderlig behandlet, idet Oplysningen kun bydes disse paa Skriftsproget, der er et for dem fremmed Sprog. By-Børn er langt heldigere stillet, da Skriftsproget og deres Modersmaal falder nærmere sammen. Landsbørnene har Ret at fordre sine Lærebøger paa Norsk ikke at tale om, at den mundtlige Undervising maa foregaa paa deres Modersmaal, at de maa opmuntres til at bruge dette baade i og udenfor Skolen. Dette er et Krav, som ikke kan tilbagevises hverken af Prest eller af Skolemester, ja – selv om ikke Forældrene *fordrer* det; thi det er noget hos Barnet selv, i dets Aand, – det er Barnets folkelige, nationale Aandsliv, som det, selv rigtignok ubevidst, gjør denne bestemte Fordring, dette hellige Krav; men dette er hidtil ikke i det mindste Mon bleven efterkommet. Giv dog det hele Folk snart maatte indse det Uretferdige heri og hugse paa, at Modersmaalet ikke er et Klædesplag, der kan ombyttes med et andet naarsomhelst, men et Udtrykket for et Folks inderligste Følelser og dybeste Tanker, for dets inderste Aandsliv, der er forskjelligt hos de forskjellige Folk. Det gaar ikke an at paatvinge et Folk et fremmed, et andet Folks Sprog, uden at aandelig Tyrannisering finder Sted.

“Det, som udgaar fra Hjertet træffer Hjertet”, siges der, og dette gjelder ikke mindst Kristendommen, der er et *Liv*, født i Daaben, og som vækkes og næres ved en folkelig, barnlig og hjertelig Undervisning. Men saalænge denne kun bliver en Forstandssag, meddelt i et Sprog, der ikke kan finde Vei til Barnehjertet, men kun optage en stor Del, for ikke at sige Størstedelen, af Barnets Skoletid for at Tungen kan “vænnest” og temmes efter “Lærebøgenes” Læresetninger, saalænge faar man ogsaa nøies med Skallet og vente paa Kjernen, til Folket faar komme til sin Ret, til Kristendomsundervisningen i fuld Betydning kan blive meddelt paa Hjertets Sprog; – “kun løs er al fremmed Tale”.

O.J. H[øyem], “Maalsagen”,
Den norske Folkeskole (1870) ss. 166–167.

26. Katekismeutdrag ved O.J. Høyem og Sven Aarrestad

<i>Høyem 1873</i>	<i>Høyem 1874</i>	<i>Aarrestad 1877</i>
Du skal ikkje trå etter at få-i kona åt grannen din og ikkje tenaren og ikkje tenest-veikja hans og ikkje oksen og ikkje asnet og ikkje det minste gran av det, som høyrer honom til.	Du skal ikkje trå etter kona åt grannen din og ikkje tenaren og ikkje tenestgjenta hans og ikkje oksen og ikkje asnet hans og ikkje det minste grannet av det, som høyrer honom til.	Du maa inkje traad etter Kona aat Næsten din og inkje Tenestguten og Tenestgjenta hans og inkje Hesten eller Buskapen hans og inkje det minsta Grannet av det, som høyrer honom til.
Eg segj' ifrå meg Fanden og alle hans verk og alt toet hans.	Eg segjer ifrå meg Fanden og alle hans verk og alt toet hans.	
Eg trur på Gud, faderen, den alvælduge, skaparen åt himelen og jorden.	Eg tru på Gud fader, den alrådande, skaparen åt himmelen og jorden.	Eg trur, paa Gud Fader, den allmegtuge, som skapte Himmel og Jord.
Fader vår, du som er i himelom! Let namnet dit bli heligad! Let rikjet dit koma åt os!	Fader vår, du, som er i himmelom! Let namnet dit bli heligad! Let rikjet dit koma åt os!	Fader vaar, du, som er i Himlarne! Lat Namnet ditt verda helgat! Lat riket ditt koma til oss!

27. Høyems fadervår og det tradisjonelle

<i>O.J. Høyems katekjese 1873:</i>	<i>Forklaringa v/V. Vogt 3/1867*:</i>
<p>Fader vår, du, som er i himelom! Let namnet dit bli heligad! Let rikjet dit koma åt os! Let viljen din bli gjort såleids på jorden som i himelom! Gjiv os vårt daglege brød idag! Og til-gjiv os skjylda vår såleids, som vi til-gjiv skjyldnarom våre! Leid os ikkje ut-i freisting! Men frels os ifrå det vonde! For rikjet er dit, og makta og æra er di utan ophav og ende. Amen.</p>	<p>Fader vor, du, som er i Himlene! Helliget vorde dit Navn. Komme dit Rige. Skee din Villie, som i Himmelen, saa og paa Jorden. Giv os idag vort daglige Brød. Og forlad os vor Skyld, som vi forlade vore Skyldnere. Og led os ikke udi Fristelse. Men fri os fra det Onde. Thi Riget er dit, Magten og Æren i Evighed. Amen.</p> <p><i>*Utgåvene v/Bang 1891/99 har liten førebokstav i substantiva, ropeteikn etter alle ledda, modernisert rettskriving i tredje bøna ("Ske din vilje"), innskote "og" ("som og vi forlader") og "frel" i staden for "fri" i siste bøna. Elles ingen endringar frå Vogt.</i></p>

28. Katekismeutdrag v/Kr. Janson 1879

Daapspakti vaar:

Eg segjer ifraa meg Djevelen og alle hans Gjerningar, og alt som honom vedkjem.
 Og eg trur paa Gud Fader, almegtig, som skapad Himmel og Jord.
 Og paa Jesus Kristus, Guds einborne Son, vaar Herre, som vart avlad ved Hellig-Aanden, fødd av Jomfru Maria, pind, under Pontius Pilatus krosfest, daud og gravlagd, som foor ned til Daudingheimen, men stod upp tridje Dag fraa dei daude, og foor upp til Himmels, som sit der med høgre Hondi til Gud Fader, almegtig derfraa han skal atterkoma og døma livande og daude.

Og paa Hellig-Aanden, ei hellig aalmenn Kyrkja, Samband millom dei hellige, Ettergiving av Synderna, Uppreisning av Kjötet og eit evig Liv. Amen!

Fadervaar:

Fader vaar, du som er i Himlom!
Lat ditt Namn verta helgat!
Lat ditt Rike koma til oss!
Lat din Vilje skje her paa Jordi, soleids som han skjer i Himmelen!
Giv oss i Dag vaart daglege Brød!
Og giv oss etter vaar Skuld, so som me og ettergiva vaare Skuldmenner!
Og leid oss inkje ut i Freisting!
Men fri oss fraa det Vonde!
For ditt er Riket, di er Magti og Æra i all Eva. Amen!

Nattverdordi:

I den Notti, daa vaar Herre Jesus Kristus vart sviken, tok han Brødet, takkad, braut det sund, gav Læresveinom sine og sagde: tak detta og et det! detta er Lekamen min, som vert given fyre dykk. Gjer detta til at koma i Hug meg. Likso tok han og Kalken etter Kveldsverden, takkad, gav deim og sagde: drikk allesaman av detta! detta er Kalken til den nye Pakt i mitt Blod, som vert spilt fyre dykk, so de kann faa Synderna ettergivne. So ofta, som de drikk detta, so gjer det til at koma i Hug meg.

K. Janson, "Hr. Redaktør!", *For Kirke-, Skole- og Folkeoplysning* nr. 6 (juli) 1879.

29. Om katekismeomsetjing v/"Kr." 1879

Til eg fær betre Opplæring, held eg daa paa Trui slik som ho her kjem:
Eg segjer ifraa meg den vonde og alle hans Gjeringar og alt dæ som høyrer honom til.

Eg trur paa Gud Fader, den almegtige, som skapad Himmelen og Jordi.

Eg trur paa Jesus Kristus, Guds einborne Son, vaar Herre, som vart avla ve Heilag-Anden, fødd av Maria Møy, som under Pontius Pilatus vart pind og krossfest, døyde og vart gravlagd, for ned i Dauding-Heimen, reis oppatt tridje Dagen fraa dei daude, som for opp til Himmels, sit atmed den høgre Hondi aat Gud, og som derifraa skal koma att og døma deim som liver og deim som er daane.

Eg trur paa Heilag-Anden, heile den heilage Folkesamlingi, Sambande millom dei heilage, Tilgivingi fyr Synderne, Oppatreisingi fyr Kjôte og dæ ævelege Live.

Men mæ dæ sama tek eg opp att Bøni mi til Ivar Aasen, at han vil koma mæ si Om-skrivt.

Kr., "Om Omsetjingi av Trui og Fadervaare",
For Kirke-, Skole- og Folkeoplysning nr. 17-1879.
Signaturen står for Kristian Olsen (Nordlid).

30. Trusartiklane v/Ivar Aasen 1880

Eg trur paa Gud Fader den allmechtige, Skaparen til Himmel og Jord.

Eg trur paa Jesum Kristum, Guds einborne Son, vaar Herre, som er avlad av den heilage Ande og fødd av Jungfru Maria, piint under Pontius Pilatus, krossfest og daaen og gravsett, (som) foor ned til Helheimen og paa tridje Dagen stod upp-atter fraa dei daude, foor upp til Himmels og siter ved høgre Hand til Gud Fader den allmechtige, derifraa han skal atter koma til aa døma livande og daude.

Eg trur paa den heilage Ande, ei heilag aalmenneleg Kyrkja, eit Samnøyte av heilage Menneskior, Forlating fyre Synderna, Upstanding fyre Likamen, og eit ævenlegt Liv.

I. Aasen i *Oplandenes Avis* nr. 130, 3.11.1880;
jf. *BD* b. 2 ss. 186–189.

31. Herrens bøn v/Aasen 1868 og 1880

<i>Aasen-kladd frå 1868(?)</i>	<i>Aasens katekisme-omsetjing 1880:</i>
Fader vaar, du som er i Himlom, helgat verde ditt Namn, tilkome ditt Rike, verde din Vilje, som i Himmelen, so og paa Jordi; giv oss i Dag vaart daglege Braud, og forlat oss vaar Skuld, som me forlata vaare Skuldmenner; og leid oss ikkje i Freisting, men frels oss fraa det vonde, for ditt er Riket, Magti og Æra i Ævelengdi. Amen.	Fader vaar, du som er i Himmelen, helgat verde ditt Namn, til-kome ditt Rike, verde din Vilje, her paa Jordi som i Himmelen; giv oss i Dag vaart daglege Braud, og ettergiv oss vaar Skuld, som og me ettergiva vaare Skuldmenner; og leid oss ikkje i Freisting, men frels oss fraa det vonde! For ditt er Riket med Magti og Æra igjennom alle Tider. Amen!

32. Or Påskelilja av N.F.S. Grundtvig ved Klaus Høyem

Huhu! det var ei Vakt, eg hadde der, / um eg so kunde verta rik som Krassus,
so stod eg der lell ingen Time til.

Kvat skal det lel og i al Verda vera til / å setja Folk på Vakt fyr inkjevetta,
fyr daude Likamer og hengde Kroppar.

De lær, ja, ja, de skulde berre set, / korleids det kvein og kvisade i Lufta,
de skulde freista, kvat det er å stå / so reint åleine, som ein stod på Glodom,
og so å høyra, hu! derburte frå / som Krossen stend, kor stygt det hyler.

Der kjem han Tasitus, han kan de spyrja! / han, veit de nog, er inkje let å skrema,
men eg vil sverja på, han og hev trunget / Modet sit ikveld, fyr inkje Flugta taka.

N.F.S. Grundtvig, *Påskelilja. Umskrivi på norsk av Klaus Høyem*,
Trondheim (1873) s. 10.

33. “Jolakovæde” ved Olav Paulson 1866/1872

Du myrkaste Vetter med Storm og med Snjo, / med beiskaste Kulde og islagde Sjo,
eg vyrder deg inkje, eg starar so glad / paa Ljoset, som lyser fraa Betlehems Stad.

Dat varmar mit Hjarta og skiner so bjart, / um allting i kring meg er kolande svart;
men Ljoset dat kjem or tvau Augo smaa / fraa Barnet, som ligg i ei Krubba paa Straa.

Eit Under dat er, at ein nyfødd Gut / til Gleda kann venda all Heimsens Sut,
at han kann gjeva meg Helsebot / fyr alt som vil gnaga mi Hjarterot.

Eg bøygjer mitt Kne og skodar beint inn / i Augo, for Barnet er Frelsaren min,
som Fader i Himmelen sjølv meg gav / at lysa meg gjennom Myrkr og Grav.

Or *Gudelege Smaastykke til Helgar-lesnad* (1872);
“Forlagt ved O. Paulson. – Prentat hjaa Georg Grieg”.
Fyrst prenta i *Ferdamannen* nr. 51–52, 22.12.1866.

34. Føreordet i Um Kristi Etterfylgjing 1880

Fyre-ord.

Det er sagt, at ingi Bok næst etter Bibelen heve voret utgjevi so mange Gongjer baade i Grunnskrift paa Latin og i Umskrifter paa mange Maal, som denne Boki “Um Kristi Etterfylgjing”. Og dette er no ikkje so utrulegt helder, for det er vandt aa finna nokor Uppbyggjingsbok med slik einfeld, gudleg Ande som denne. Men det lyt einn koma vel i Hug, fyst han les Boki, at det er ein Munk som heve skrivet henne aat Folk i Klostri. Det er difyre ymse Ting i henne, som ikkje ero etter vaar lutherske Læra; soleis um aa beda til Heilagemni, um Skirings-elden og slikt nokot (sjaa 1. Boki 19, 6; 3. Boki 58, 7; 4. Boki 1, 13; 5, 2; 7, 4; 9, 5 og fleire Stader). Difyre hava dei ofta umsnutt eitt og annat i Boki og tekjet veg det som er mest katholsk. Men det er stødt nokot meint med slike Umbrøytingar. Folk vilja no helst hava slik ei namngjeti Skrift fri fyre alle Brigde. Det tarv helder ikkje vera Otte fyre at ho gjere Folk katholske. Dei vilja nog skyna, kvat som er etter vaar Tru og kvat som bøygjer av ifraa henne. Difyre er Boki her ubrigd.

Umskrifti heve eg samanholdet med Grunnskrifti, og ymse andre hava ogso gjennomsett henne. Det er strævat aa faa henne so nær Grunnskrifti som det godt læt seg gjera.

Det er ein gamall Tvist millom lærde Menner, kvenn som heve skrivet Boki, anti Tomas fraa Kempten elder nokon annan. Men det vøre nokot so nær gagnlaust aa røda vidt her um denne Tvisten. Eg meiner det er dei fleste som no tru at Tomas fraa Kempten (daaen 1471) heve sett upp Boki.

Kristiania i Desember 1880.

J. Belsheim.

35. Støtteskriv for Johannes Belsheim

Ved nøiere at have overtænkt Stillingen med vor Sognepræst Hr. J. Belsheim og ved at have hørt flere af mine Sognefolks Mening om samme foranlediges jeg herved til at tilsende Dem nogle Ord.

Det er min og mange Fleres Mening, at han ikke burde imodgaaes paa en saa skarp Maade som skeet er, men at han burde gives længere Tid, for at han des bedre kunne gives Anledning til at faa søgt sig Embede andetsteds.

De udkomne og omløbende Rygter, der sætte ham i et slet Lys, er det ikke saa sikkert medføre den fulde Sandhed, da de ikke [er] bevist.

Det fortjener ogsaa at bemærkes, at han har vundet stor Yndest hos en stor Del af Sognets og Præstegjeldets Befolkning især af de mindre Formuende og af Fattigfolk. De sidste rose ham mere end flere af de foregaaende Præster. Hans egne Husmænd, der maa have lært ham bedst at kjænde, fremstiller ham som en rosværdig Mand. Man maa saaledes ikke blot se paa Alt hvad der er daddelværdigt, ti det er vist, "vi falde alle i mange Stykker", og her i dette Tilfælde maa vel ogsaa tages noget Hensyn til Billighed og ikke blot se Tingen fra den skarpe Side.

Kunde der gjøres noget til Bedste for ham, var det mit og mange Fleres Ønske og det er derfor jeg sender disse Linjer.

*Torkel Hessaa 30.3.1875
til prost Hansteen i Mandal.*

Torkel Olson (1821–1904) var gardbrukar på Hesså i Bjelland. Etter folketeljinga fødde bruket i 1875 ein hest, seks kyr, eitt ungnaut, seksten sauer og ein gris.

36. Stortingsrepresentantar for løyving til prøveomsetjinga 1881

Lista syner kven som røysta for framlegget som vart vedteke 17. juni 1881.

Dei som er kursiverte hadde fyrst røysta for fleirtalsinnstillinga frå komitéen.

Dei som er understreka sat i budsjettkomitéen.

Ei stjerne ved namnet syner at vedkomande hadde ordet i plenumsdebatten.

NAMN	YRKE	VALDISTRIKT
<i>Andersen Ole</i>	Lærer og kyrkjесongar	Nordland
<i>Arctander S</i>	Lensmann (statsråd frå -84)	Nordland
Bentsen H	Sakfører	Bratsberg (Telemark)
* <i>Bentsen LM</i>	Lærer	Nordre Trondhj.
Berg Chr	Gardbrukar, lensmann	Søndre Trondhj.
<u>Berner HE</u>	Jurist, redaktør, statsrevisor	Akershus

<i>Bjering H</i>	Gardbrukar	Romsdal
Blackstad J	Jurist, sorenskrivar	Finnmarskbyane
<i>Bilie L</i>	Gardbrukar, mekanikar	Kristians amt (Oppland)
Borge A	Gardbrukar, sparebankdir.	Smaalenene (Østfold)
Bruun E	Forretnings- og fabrikkdrift	Bergen
Bye A	Gullsmed	Trondhj/Levanger
<i>Castberg J</i>	Jurist, tollar	Skien
Didrichsen E	Lærar	Flekkefjord
<i>Drevland L</i>	Lærar, gardbrukar	Troms
Egge A	Gardbrukar	Buskerud
<u><i>Eilertson P</i></u>	Lærar	Finnmark
<i>Enge N</i>	Lærar, gardbr., lensmann	Jarlsberg og Larviks amt
<i>Eskeland O</i>	Lærar, gardbr., lensmann	Stavanger amt
Flor G	Jurist, sorenskrivar	Finnmark
<i>Fougner Chr</i>	Gardbrukar	Kristians amt (Oppland)
Frilseth G	Gardbrukar	Akershus
<i>Furulund H</i>	Gardbrukar	Akershus
<i>Glestad E</i>	Gardbr., sparebankdir.	Hedemark
<i>Govrud P</i>	Gardbrukar	Jarlsberg og Larviks amt
Gregersen N	Offiser, veginspektør	Romsdal
<i>Haugland B</i>	Handelsmann	S. Bergenhus
<i>*Havig Chr</i>	Lensmann	Nordland
<u><i>*Hektoen L</i></u>	Lærar og gardbrukar	Hedemark
Helliesen O	Tollar, sparebankdir.	Moss og Drøbak
Hille S	Apotekar	Risør
<i>Hjelmstad O</i>	Gardbr., sparebankdir.	Hedemark
Holm Andr Th	Gardbr., landhandlar	Nedenes (Aust-Agder)
Holm O S O	Lærar og gardbrukar	Nordland
Holmesland P	Agronom, utskiftn.-form.	Lister og Mandal
Hurum H	Gardbrukar	Buskerud
<i>Huser A</i>	Gardbr. og sparebankdir.	Smaalenene
<u><i>Hvamstad I</i></u>	Lærar	Kristians amt (Oppland)
Iversen D	Lærar	Søndre Trondhj.
<i>Jacobsen A</i>	Lærar, statsrevisor	Hedemark

Jahnsen H	Gardbrukar, lensmann	Jarlsberg og Larviks amt
Johanssen J	Overlærer	Fredrikstad
<i>Juel N</i>	Gardbrukar	S. Bergenhus
Jørgensen-Veum A	Lærer, posteksp., gardbr.	Kristians amt (Oppland)
<i>Jørstad Th</i>	Gardbrukar	Kristians amt (Oppland)
Kaxrud H	Gardbrukar	Akershus
Kirkhorn K	Gardbr. og kyrkjesongar	N. Bergenhus
Knudsen J	Skipsreiar	Porsgrunn
<i>Kolbenstvedt N</i>	Gardbr., lensmann	Stavanger amt
<i>*Konow W (SB)</i>	Gardbrukar	S. Bergenhus
Krag P	Ingeniør og offiser	Kristiansand
Krogh G	Offiser og lærar	Bergen
Larsen-Naur L	Jurist, sakfører	Kragerø
<i>Lien J</i>	Gardbrukar	Smaalenene (Østfold)
<i>*Liestøl L</i>	Gardbr. og lensmann	Nedenes (Aust-Agder)
<i>*Liljedahl Ed</i>	Lærer og gardbrukar	N. Bergenhus
<i>*Lilleholt O</i>	Bankmann	Nedenes (Aust-Agder)
Lindstøl O	Lærer og gardbrukar	Nedenes (Aust-Agder)
Lisleby (L Johnsen)	Gardbrukar	Smaalenene (Østfold)
<i>Løberg H</i>	Gardbrukar	S. Bergenhus
<i>Mortensen M</i>	Gard- og bergverksbrukar	Hedemark
<i>*Nielsen S</i>	Lærer, posteksp.	Nordland
<i>Nilssen O</i>	Lærer, gardbr., lensmann	Romsdal
<i>Olafsen J</i>	Lærer	Romsdal
Olsen J	Skipsreiar og gardbrukar	Lister og Mandal
<i>*Qvam O A</i>	Advokat	Nordre Trondhj.
Rejerson E	Lærer	Lister og Mandal
<i>Rinde P</i>	Handelsmann og skipsreiar	Bratsberg (Telemark)
Rolfsen O	Sakfører og byfut	Drammen
Skattebøl O	Lærer, sorenskrivarfullm.	Buskerud
<i>*Skaar N</i>	Gardbrukar	S. Bergenhus
<i>*Smitt J</i>	Biskop	Tromsø og Bodø
Smitt L	Sakfører og redaktør	N. Bergenhus
<i>Soelberg L</i>	Gardbrukar	Nordre Trondhj.

Steen F	Sorenskrivar	Bergen
<i>Steen Johs</i>	Rektor	Stavanger og Haugesund
<i>Storsteen H</i>	Lærer, gardbr., fyrvaktar	Stavanger amt
Svendsen H	Kjøpmann	Stavanger og Haugesund
*Sverdrup Jak	Sokneprest	N. Bergenhus
Taraldsen K	Gardbr., lærar, sparebankd.	Bratsberg (Telemark)
Thuesen J	Jurist, politimeister	Larvik og Sandefjord
Tonning A	Gardbrukar, bankkasserar	N. Bergenhus
<i>Ueland J</i>	Gardbrukar og lensmann	Stavanger amt
Vindal M	Gardbrukar, agronom	Søndre Trondhj.
<i>Welde O</i>	Lærer, gardbr., lensmann	Nordre Trondhj.
Wennberg S	Handels- og lensmann	Troms
<i>Øverland H</i>	Gardbrukar og lensmann	Stavanger amt
Aarflot J	Bokhandlar	Aalesund
<i>Aarflot M</i>	Gardbr. og boktrykkjar	Romsdal

37. Stortingsrepresentantar imot løyving til omsetjinga 1881

NAMN	YRKE	VALDISKTRIKT
Andresen Carl	Bergmeister	Kongsberg
Aschehoug T	Jusprofessor	Kristiania, H-foss, K-vinger
Bang Th	Jurist, ekspedisjonssjef	Drammen
Birkeland M	Jurist, riksarkivar	Kristiania, H-foss, K-vinger
*Bonnievie J	C.real., skuledirektør	Trondhj. og Levanger
*Essendrop B	Stiftsprost	Trondhj. og Levanger
Furu O	C.jur., overrettssakfører	Kristiansund
*Grimsgaard Chr	Offiser	Kristiania, H-foss, K-vinger
Hansen N	Postmeister	Holmestrand
Harbitz J	Skipsfører og reiar	Tønsberg
Helland M	Skipsreiar	Brevik
Hirsch Chr	C.jur., sakfører, bankmann	Trondhj. og Levanger

Jaabæk S	Lærer og gardbrukar	Lister og Mandal
Lambrechts M	C.jur., høgsterettsassessor	Kristiania, H-foss, K-vinger
*Motzfeldt K	Offiser o.a.	Jarlsberg og Larvik
Rasch J	C.jur., advokat, amtmann	Fredrikshald
Reinhardt P	Kjøpmann og konsul	Kristiansand
*Saxe O	C.theol., seminarstyrar	Hamar, Lilleh. og Gjøvik
Schiørn F	Sokneprest	Sarpsborg
Schrøder O	C.jur., advokat, byfut	Arendal og Grimstad
Dei som er merkte med stjerne tok del i ordskiftet.		

38. Professor Bugges uttale om Romarbrevet 1882

Til
det kgl. Departement for Kirke- og Undervisningsvæsenet.

Fra det kgl. Departement har jeg faaet oversendt til Gjennemsyn den af det norske Samlag foranstaltede Prøveoversættelse af Paulus's Brev til Romerne paa det saakaldte Landsmaal.

Efter at have gjennemgaaet nævnte Arbeide har jeg herved den Ære at udtale, at Oversættelsen, til Grund for hvilken er lagt *Textus receptus*, er udført med Nøiagtighed og Dygtighed; at den paa en heldig Maade har forstaaet at tage Hensyn baade til den for vort Folk gjennem den kirkelige Oversættelse tilvante Ordlyd og til Ønskeligheden af at gjengive den hellige Forfatters Tanker paa en med Grundtexten saavidt muligt stemmende Maade; at den paa de Steder, hvor den afviger fra vor kirkelige Oversættelse, utvivlsomt byder Forbedringer, og at den saaledes efter min Mening i det Hele meget vel kan offentliggjøres.

For at forebygge mulige Misforstaaelser tror jeg at burde tilføie, at denne min Erklæring over Prøveoversættelsen slet ikke indeholder nogen Udtalelse fra min Side angaaende Nødvendigheden eller Ønskeligheden af overhovedet at foranstalte Oversættelser af den hellige Skrift paa det saakaldte Landsmaal, ligesom jeg selvfølgelig heller ikke kan have nogen Mening om den Sprogform, hvori den her omhandlede Oversættelse er udført.

Kristiania den 7 Juni 1882.

F.W. Bugge.

39. Fordeling av arbeidet med prøveomsetjinga

<i>SKRIFT</i>	<i>OMSETT AV</i>	<i>GJ.-GÅTT AV</i>	<i>VURDERT AV</i>	<i>TRYKT</i>
Matt	Belsheim	Skard/Aa./Blix	Bugge og Unger	1886
Mark	Skard (hjelp av Blix og Belsh)	Aasen og Blix	Unger og Blix	1883
Luk	(Belsh. ein del 1882) Skard	Aa./Blix/Skard	Unger/Blix/Aa.	1884
Joh	(Blix delvis 1884) Belsheim	---- ” ----	Bugge/Unger/Bl.	1889
Apg	Skard (med hjelp av Aasen)	Belsheim og Aa.	Bugge og Unger	1887
Rom	Blix (og Aasen)		--- ” ---	1882
1 Kor	Belsheim	Aasen og Skard	--- ” ---	1887
2 Kor	--- ” ---	--- ” ---	--- ” ---	1888
Gal	Skard	Alle fire oms.	--- ” ---	1888
Ef	Belsheim	Blix og Belsh.	Bugge/Unger/Bl.	1889
Fil	--- ” ---	--- ” ---	--- ” ---	--”--
Kol	(fjørearb. IM 1882) Belsheim	--- ” ---	--- ” ---	--”--
1 Tess	Belsheim	--- “ ---	--- “ ---	--“--
2 Tess	--- “ ---	--- “ ---	--- “ ---	--“--
1 Tim	--- “ ---	--- “ ---	--- “ ---	--“--
2 Tim	--- “ ---	--- “ ---	--- “ ---	--“--
Tit	--- “ ---	--- “ ---	--- “ ---	--“--
Filem	--- “ ---	--- “ ---	--- “ ---	--“--
Hebr	--- ” ---	--- ” ---	--- ” ---	--”--
Jak	Skard	Alle fire oms.	Bugge og Unger	1888
1 Pet	Belsheim	Blix og Belsh.	Bugge/Unger/Bl.	1889
2 Pet	--- ” ---	--- ” ---	--- ” ---	--”--
Joh-breva	Skard	Alle fire oms.	Bugge og Unger	1888
Jud	Belsheim	Blix og Belsh.	Bugge/Unger/Bl.	1889
Op	--- ” ---	--- ” ---	--- ” ---	--”--

40. O. Bj. om A.M.St. Arctanders Petersbrev 1884

Hr. Utgjevar.

Kjære ber fram i Fedraheimen min ringe men hjartelege Takk aat A.M.St. Arctander for “Peters fyrste Brev”; for med di vart eg so klaaraugd og brevsynt, at Peters Brev er vorti for meg som ein berrik og blømande Haga, der eg kvar Dag kann smake, at Herren er hæv og livnære meg av den uforfalska Ordmjølka til daglig aa vakse upp aat Kristus.

Vi lengtar etter meir.

Nordanfyr Fjellet den 2 Juni 1884.

Ærbødigst

O. Bj.

Fedraheimen nr. 25, 21.6.1884.

41. Arctanders svar på takka ovanfor

O. Bj. nordan Fjellet skal hava Takk for dei hjartelege Ordi sine aat meg. Dei hava gledd meg myket, med di dei hava sagt meg det same, som eg sjølv fraa fyrst av hadde tenkt med Arbeidet mitt. Aa lata upp Augo for den Samanhengen i Petersbrevet, som er forsigliad med sju Innsigl i den autoriserad Umsetjingi skulde vera som aa reinska utor ei Uppkoma av den Elvi som renn gjennom Verdi fraa Gud; Huset med Livsens Vatn aat alle dei, som tyrste er. Eg treng um aa gjeva Takk atter til den fyrste Venen, som uppi Folksaugom ber ho fram til meg paa ein sovoren Maate, at det er skynande, at Umsetjingi mi kann gjera Fullnad for litet vetta av det, ho var etlad til. Eg voner at sovorne Vener treng ikkje verta bedne um aa hjelpa med aa spreida henne ut Folk imillom, naar ho no kjem i Bokselnaden. Dei gjera det korsomer.

A.M.St. Arctander i *Fedraheimen* nr. 29, 19.7.1884.

42. 1 Pet 1, 3–5 etter Arctander og LT

Arctander 1884 (dansk)	Arctander 1884 (norsk)	Landsmålstestamentet 1889
Signet være vor Herre Jesus Krists Gud og Fader, han som har gjenfødt os efter sin overvættes Miskund til Haab, som er i Live ved Jesus Krists Opstandelse af Døde, til Arv, som uforgjængelig og usmittelig og uvisnelig er varetagen i Himlene til Eder, I som Gud i Vold lader Eder væрге ved tro til Frelsning, færdig at aabenbares med sidste Tide-hverv!	Velsignað vere vår herre Jesus Krist sin Gud og faðer, han som hev upatterfød os etter si mangfalde miskun til håp, som er i live gjennom Jesus Krist si upstanding or dauðom, til erve, som uforgjengelegt og usmittelegt og uvisnelegt er teket til vare i himlom åt dyk, de som lata verja dyk i Guds velde gjennom trudom til frelsing, til reiða å openberast með ytste tiðarkverv!	3. Lovad vere Gud og vaar Herre Jesu Kristi Fader, som etter si store Miskunn atterfødde oss til ei livande Von ved Jesu Kristi Uppstoda fraa dei daude, 4. til ein uforgjengeleg og uflekkad og uvisneleg Arv, som er gøymd i Himlom fyre dykker, 5. som ved Guds Magt verta upphaldne ved Trui til den Frelsa, som er reidug til aa verta openberrad i den sidste Tid,

A.M.St. Arctander, “Peters første Brev oversat fra græsk” (fylgde <i>Magne</i> 1884 nr. 13 og 14) s. 4.	A.M.St. Arctander, “Peters fyrste brev umset frå Gresken” (tillegg til <i>Fedra-</i> <i>heimen</i> våren 1884) s. [13].	<i>Det nye Testamente.</i> <i>Umsett fraa den greske</i> <i>Grunntekst paa norsk</i> <i>Folkemaal og utgjevet med</i> <i>Statskostnad</i> (1889).
--	--	---

43. Andr. Hølaas til Matias Skard våren 1885

Kristiania, den 8de Mai 1885.

Me kann sjølvsagt ikkje forsvara, at Inkje kjem ut av Bibelumskrift iaar, naar me hev Stats-hjelp til Arbejdet. Det er difyr naudsynlegt, at De kjem hit ei Venda no strakst. Eg hev talat med Statsraad Blix um detta, og han meiner det same som eg. De kann daa saman med Belsheim og Aasen, som hev lovat aa vera med, gjenomsjaa anten Acta, som De hev umsett, elder Matthæus-Evangeliyet, som Belsheim hev umskrivet, kannhenda helst det fyrste Skrift, daa det er Von um, at Professor F.W. Bugge, som hev tolkat Acta i det seinste, vil vera med Unger i aa døma um Umskrifti. Blix vil søkja Permission til Sumaren og rejsa til Karlstad, og daa tenkjer han aa sjaa Umskrifti igjenom. Denne maa daa vere ferdig til den Tid, han tek ut. Eg bed Dykk difyr vera so god aa koma til Kristiania med det allra fyrste. Dette er so mykje meir naudsynlegt, som Belsheim vil rejsa til Bergen i Juni og seinare til Wien, og De skal hava Lærarkurset i Ferietidi. Tarv De Pengar, so berre seg ifraa, og ver velkomen til Kristiania.

Dykkar tilgjevne
Andr. Hølaas.
Formann i D.N. Samlaget.

[til Hr. Cand. M. Skard]

44. Salme 121 v/G. Sauerwein 1885

Mot Fjellom lyfta e' Auguinn fri: / Hjølþ kjøm, e' veit Guds Or'.
Jau, ifraa Gud kjøm Hjølþe mi, / Som skafte Himil aa Jor'.

Hain gjere, at Foten inkje gli', / Hain søv 'nkje, Vogtarn din:
Alder søv Hain, alder sømnjog bli, / Hain vogta Tenarn sin.

Gud Vogtarn din aa Skuggjin æ, / Ve' høg're Haande att,
At Sol' um Da'n 'nkje stinge fæ, / Inkje Maanin, bli dæ Natt.

Gud vogte de' aa Tankjin din / Fraa allt, som kain bli leidt:
Gud vogte de', gakk ut, gakk inn, / Naa aa i Evigheit.

G.J.J. Sauerwein,
Frie Viso ifraa Vigguin sungje i Nørdre-Gudbrandsdalsk Dølamaal
(1885; ny utgåve ved J.T. Lindsøe 2006) ss. 157–158.

45. Stortingsrepresentantar imot ny løyving til landsmålstestamentet i 1886

NAMN	YRKE	VALDISTRIKT
Anker Nils	Grosserar	Fredrikshald
*Arnesen KJ	Sokneprest	Sarpsborg
<i>Bang Th</i>	C.jur, ekspedisjonssjef	Drammen
Bech A	C.jur, overrettssakfører	Fredrikstad
* <i>Bonnevie J</i>	C.real, skuledirektør	Trondhjem
Bugge K	C.jur, advokat, bankdirektør	Trondhjem
<i>Furu O</i>	C.jur, sakfører	Kristiansund
Hagen J	Garvarmeister	Kristiania, H-foss, K-vinger
Hertzberg N	C.theol, ekspedisjonssjef	Kristiania, H-foss, K-vinger
Holmgren L	Lærer	Finnmark
<i>Jaabæk S</i>	Lærer og gardbrukar	Lister og Mandal
(Debes) Nielsen P	Offiser, lærar, tollar	Kragerø
Rygh K	C.phil, adjunkt	Trondhjem
Rynning O	C.jur, overrettssakfører	Drammen
<i>Saxe O</i>	C.theol, seminarstyrar	Hamar
Schweigaard Chr	C.jur, høgsterettsadvokat	Holmestrand
*Schøyen A	Farmasøyt, overlærer	Trondhjem
*Stang E	C.jur, høgsterettsadvokat	Kristiania, H-foss, K-vinger
Thorne J	Skipsreiar og godseigar	Moss
<p>Dei kursiverte røysta imot også i 1881. Dei andre var nye på tinget sidan då. *Stjerna markerer dei som tok ordet i debatten.</p>		

46. VG-ord etter stortingsdebatten 1886

Furu stemte mod Bevilgningen til Bibelen paa norsk Folkemaal. Furu er Bondegut og har engang talt det Maal. Men det er saa længe siden, at han har glemt det.

Jaabæk og atten Højremænd var imod det nye Testamentes Overførelse paa norsk.

Emil Stang var ikke imod af anden Grund end denne ene, at de uopbrugte Beholdninger var tilstrækkelige til at drive Oversættelsesarbejdet i Budgetterminen. Uheldigvis var det godtgjort, at Behodningerne – ikke var tilstrækkelige.

Nils Herzberg grinte og noterte under hele Debatten. Nu kommer han! Men han kom ikke. Præsten Arnesen gjorde Nederlaget saa fuldstændigt, at enhver yderligere Assistanse var overflødig.

Præsten Arnesen er Schiørns Efterfølger. Maaske lidt mindre begavet; men dog en værdig Efterfølger. Og saa sparsommelig! Det var af *budgetmæssige* Hensyn, Præsten Arnesen stemte mod 1000 Kroner til Guds Ords Overførelse paa Norsk. Det er umuligt for en Præst at synke dybere i Økonomi.

Forresten havde ikke Arnesen noget tilovers for det “nye Maal” heller. Men han tør ikke benægte, at paa det Maal kan “det ene fornødne” naa Hjerter, som det ellers *ikke* naar. Ja; men se det koster 1000 Kroner! Og Arnesen er Økonom.

“*Det nye Sprog*” skal forøvrigt være ældre end Præsten Arnesen. Vi er ikke rigtig sikker paa det, men vi har hørt det.

Jeg har været baade paa Vestlandet og i Nordland, sagde Præsten Arnesen, og han kunde tillagt: i Sarpsborg med. Og lige klog er han.

Randnotisar etter stortingsdebatten 3. april 1886
om løyving til vidare testamentomsetjing;
Verdens Gang nr. 41, 6.4.1886.

47. Eksamensoppmeldinga frå Nils Krog 1883

Til
det theologiske Facultet!

Idet Undertegnede herved melder sig til theologisk Embedseksamen i indeværende Semester, skal jeg tillade mig at oplyse, at jeg af det gamle Testamente foruden Genesis har
50 Salmer efter Prof. Casparis Udvalg samt
Profeterne Mika og Malaki.

Tidligt vaagnede hos mig Lysten til at befatte mig med religiøse Materier, Noget jeg nu anser som en Frugt af en religiøs Vækkelse, der i min Barndom gik igjennem min Fødebygd Eker og ogsaa traf mine Forældres Hus. Mit unge Sind fyltes af Respekt og Interesse for “det ene Fornødne”; men videre end til et Lovens’ Standpunkt kom jeg nok ikke. Kort efter

min Konfirmation blev jeg Skolelærer, og under mit Arbejde som saadan kom jeg til et mer frejdigt Syn paa Evangeliets Indhold. Det blev omsider min kjæreste Ungdomstanke at tænke paa Muligheden af at kunne komme til at studere Theologi.

Mine økonomiske Omstendigheder nødte mig dog til at se Tiden an i saa Henseende, jeg underkastede mig Examen ved Skolelærerseminariet i Asker og blev Lærer ved Tønsberg Middelskole. Trods min svage Helbred og min ringe Udsigt til at kunne faa samlet den fornødne Kapital til at paabegynde Studeringerne, kunde jeg dog ikke opgive disse, men arbejdede i mine Fritimer for Skolen paa Forberedelsen for Examen artium. Efter flere Aars Læsning paa denne Maade og efter nogen Tids Forberedelse i Kristiania underkastede jeg mig i mit 30te Aar

Examen artium i 1875

” philosophicum 1877

” hebraicum 1879.

At opgive nøjagtigt den Tid, jeg har anvendt til mit Embedsstudium, vilde falde mig vanskeligt, da jeg omtrent den hele Tid har været nødt til at søge mit Underhold ved Privatundervisning eller som Huslærer ved Siden av Studiet; jeg antager, den kan settes jævngod med 3 1/2 a 4 Aars uafbrudte Arbejde.

Vinjes Gade No 1, Kristiania 7de November 1883.

Ærbødigst
Nils Krog.

NB. Som Bilag følger Artiums og 2de examens Vidnesbyrd samt Kvittering for betalt Examensgebyr.

NB. Jeg er født 31de December 1845.

48. Føreordet til Markus 1870

Denne Utgaava av Markus Evangelium er inkje beint fram ei Umslutning fraa det hjaa oss brukte Nytestamentet, men ho er yversett etter nokre av dei beste nyare Bibel-umskrifter, jamførde med den opphavlege elder græske Texti. Yversetjaren heve ogso havt Auga paa dei Upplysningar, som me i den seinare Tidi hava fenget igjenom den grundigare Kjendskapen til dei gamle Handskrifter av den græske Texti. Skulde no denne Umskrifti paa nokre faae Stader i Meiningen brigda litevetta fraa det, som hjaa oss er vordet kjent, so kann Avbrigdet berre koma seg av detta. Den sidste Deil av 16de Kapitlet er sett i Klambr, daa han inkje so godt kann skriva seg fraa sjølve Markus, av di han inkje er funnen i dei allra eldste Handskrifter; men Innehaldet er, som det synest, teket fraa dei andre Evangelier.

Det er, etter det eg veit, fyrste Gongen at nokon Deil av den heilage Skrifti er yversett paa det norske Landsmaalet og framlagd fyre Aalmenningen. I di at eg fullt ut vyrder det priselege i at brøyta denne nye Vegen, vil eg ynskja, at Umskrifti maatte verda kjend, og at denne fyrste Freistnaden maatte faa eit velvillegt Mottak. Det lyt gleda alla Bibelviner og kvar ein som elsker vaart ættgode Landsmaal, at ogso det fær Lov at vera med og kunngjera hans Namn, som alle Kne skulo bøygjast i og kvar Tunga vedkjenna seg. Fil. 2, 10.11.

Paa 1ste Sundag i Advent 1870.

J.E. Unger.
Prest.

49. Spenningar i fornorskinga av bibelspråket

B: PURISME

“samnemnar” for dialektane

“heilstøpt” språk

“opphavleg” norsk

-norrønt

A: PRAGMATISME

Talemålsnært

“daglespråk”

-også tysk-dansk-
farga?

C: PASTORAL PIETET

Religiøst “helgespråk”

Høgstil/bibelstil

Med “eit aramaisk-hebraisk-
gresk-latinsk-tysk-dansk-
angelsaksisk islætte”
(Lehmann 1949, s. 356)

50. Herrens bøn etter Matteus

HERRENS BØN I MATT 6, 9b–13

<p><i>NO 1873 (revisjon v/J.N. Skaar):</i></p> <p>Fader vor, du, som er i Himlene! Helliget vorde dit Navn; komme dit Rige; ske din Vilje, som i Himmelen, saa og paa Jorden; giv os i dag vort daglige Brød, og forlad os vor Skyld, som vi og forlade vore Skyldnere; og led os ikke ind i Fristelse, men frels os fra det onde! Thi dit er Riget og Magten og Æren i Evhed. Amen.</p>	<p><i>Matt 1886/87 (endringar til LT 1889 i parentes):</i></p> <p>Fader vaar, du som er i Himlom! Helgat verte ditt Namn! Tilkome ditt Rike! Verte din Vilje, som i Himmelen, so og paa Jordi! Giv oss vaart daglege Braud i Dag! Og forlat oss vaar Skyld, likasom (liksom) me forlata deim, som ero oss skyldige (skulduge)! Og før oss ikkje inn i Freisting! men frels oss ifraa (fraa) det Vonde (vonde)! for ditt er Riket og Magti og Æra i all Æva. Amen.</p>
--	---

<p><i>Luk 11 or LT 1899:</i></p> <p>Fader vaar, du som er i Himlom! Ditt Namn verte helgat, ditt Rike kome, din Vilje verte som i Himmelen so og paa Jordi; giv oss kvar Dag vaart daglege Brød, og forlat oss vaare Synder, for ogso me forlæt kvar den, som er oss skuldug; og før oss ikkje inn i Freisting, men frels oss fraa det vonde!</p>	<p><i>Matt 6 or LT 1899:</i></p> <p>Fader vaar, du som er i Himlom! Ditt Namn verte helgat! Ditt Rike kome! Din Vilje verte som i Himmelen so og paa Jordi! Giv oss i Dag vaart daglege Brød! Og forlat oss vaar Skyld, liksom me forlæt deim, som er oss skulduge! Og før oss ikkje inn i Freisting! men frels oss fraa det vonde! For ditt er Riket og Magti og Æra i all Æva. Amen.</p>
---	--

51. Variantar av Herrens bøn

HERRENS BØN I LUKAS 11

<p><i>Frå norrønt (islandsk homilieboek ca. 1150 v/Th. Wisén 1872; her etter Belsheim 1884):</i></p> <p>Faðir várr sá er ert á himnum, helgisk nafn þitt, tilkomi ríki þitt, verði vili þinn svá sem á himni, svá ok á jörðu, brauð vart hversdaglegt gefðu oss í dag, fyrgefðu oss skuldir várar, svá sem ok vér fyrgefum skuldurum várum ok eigi leiðir þú oss í freistni heldr leys þú oss frá illu!</p>	<p><i>Luk 1882 (Belsheim i Fedraheimen):</i></p> <p>(2) Men han sagde til deim: Naar de beda, daa segje: Fader vaar i Himlom! Heilagt verte Namnet dit! Kome Rikjet dit! Verte din Vilje, som i Himelen so og paa Jordi! (3) Vaart daglege Braud gjev oss kvar Dag! (4) Og tilgjev oss vaara Synder; for ogso me tilgjeva vaare Skuldmenn! Og leid oss ikkje inn i Freisting; men frelsa oss ifraa det vonde!</p>
<p><i>NT 1873 – 1895:</i></p> <p>Da sagde han til dem: Naar I bede, da siger: Fader vor, du, som er i Himlene! Helliget vorde dit Navn; komme dit Rige; ske din Vilje, som i Himmelen, saa og paa Jorden;</p> <p>giv os hver Dag vort daglige Brød, og forlad os vore Synder, thi ogsaa vi forlade Enhver, som er os skyldig; og led os ikke ind i Fristelse, men fri os fra det Onde!</p> <p><i>Versjonen i det reviderte landsmåls-testamentet av 1899 er teken med i førre vedlegg (nedst til venstre i vedl. 50).</i></p>	<p><i>Luk 1884:</i></p> <p>2. Men han sagde til deim: “Naar de beda, skulo de segja: Fader vaar, du som er i Himlom, helgat verte ditt Namn, tilkome ditt Rike, verte din Vilje som i Himmelen so og paa Jordi;</p> <p>3. giv oss vaart daglege Braud fyre Dagen,</p> <p>4. og forlat oss vaare Synder; for me og forlata kvar den, som er oss skuldug; og før oss ikkje inn i Freisting; men frels oss fraa det Vonde.”</p> <p><i>Det siste av desse versa har litt endra teiknsetjing og ordstilling i LT-1889:</i></p> <p>4. og forlat oss vaare Synder, for ogso me forlata kvar den, som er oss skuldug; og før oss ikkje inn i Freisting, men frels oss fraa det vonde!”</p>

52. Tekster til Lukas 4, 16–19

<i>Bibelselskapet 1873/1886</i>	<i>Ivar Aasen 1882 (BD b. 2 s. 206; jf. b. 1 s. 347).</i>	<i>LT 1889 (Luk 1884)</i>	<i>Blix 1898/99 (NyS 62)</i>	<i>FB 1921</i>
<p>16. Og han kom til Nazareth, hvor han var opfødt, og gikk efter sin Sædvane paa Sabbatsdagen ind i Synagogen og stod op for at forelæse.</p> <p>17. Da gave de ham Profeten Esaias's Bog, og der han slog Bogen op, fandt han det Sted, hvor der var skrevet:</p> <p>18. Herrens Aand er over mig, thi han har salvet mig til at kundgjøre Evangeliet for de Fattige; han har sendt mig til at helbrede dem, som have et sønderknust Hjerte, at forkynde de Fangne, at de skulle løslades, og de Blinde, at de skulle faa sit Syn, at sætte de Plagede i Frihed,</p> <p>19. at forkynde Herrens behagelige Aar.</p>	<p>Herrens Ande er yver meg, difyre salvade han meg; han heve sendt meg til aa kunngjera Godtidendi fyre dei fatige, til aa lækja deim som hava eit sundergnutt Hjarta, til aa forkynna dei fangne, at dei skulo sleppa frie, og dei blinde, at dei skulo faa si Syn, til aa senda dei nedtrykte ut i Fridom, til aa forkynna Herrens hugsame Aar.</p>	<p>16. Og han kom til Nasaret, der han var uppalen, og etter sin Sedvane gjekk han um Kviledagen inn i Stemmestova(,) og stod upp og skulde lesa fyre deim.</p> <p>17. Og dei gav honom Profeten Esaias' (utan apostrof) Bok, og daa han slog Boki upp, fann han den Staden, der det var skrivet:</p> <p>18. "Herrens Ande er yver meg, avdi han salvade (difyre salvade han) meg; han heve sendt meg til aa bera god Bodskap til (forkynna Evangelium fyre) dei *fatige, til aa lækja deim, som hava eit sunder-knust (sundergnutt) Hjarta, til aa forkynna dei *fangade, at dei skulo faa Fridom (sleppa frie), og dei *blinde, at dei skulo faa si Syn atter, til aa senda dei undertrykte ut i Fridom,</p> <p>19. til aa forkynna Herrens hugsame Aar."</p>	<p>Sjå, Jesus stend i stemmestova, I Nasaret, på fedrejord. Og alle må hans lærdom lova, For i hans munn er livsens ord:</p> <p>"Sjå, yver meg er Herrens Ande, Han salva meg til sannings tolk, Å bera fram rundt om i landet Hans fagnadbod for fatigfolk.</p> <p>Han sende meg å giva helsa Til deim som kjenner hjartesår, Til blinde syn, til fangar frelsa - Å ropa ut Guds hugnads-år."</p>	<p>16. Soleis kom han og ein gong til Nasaret, der han var uppalen, og gjekk inn i synagoga paa kviledagen, som han var van med; han reiste seg og vilde lesa aat deim.</p> <p>17. og dei gav honom boki aat profeten Jesaja. Daa han slo henne upp, fann han den staden der det stend:</p> <p>18. "Ja, Herrens aand er yver meg, For han hev salva meg Te bera ut eit fagnadbod aat fatige; Sendt hev han meg Te ropa ut for fangar fridoms dag Og lova blinde augneljoset klaart, Te løysa deim som trælka er, or tvang,</p> <p>19. Te lysa ut eit hugnads-aar fraa Herren."</p>

*Desse tre orda har stor førebokstav i Lukas 1884.

53. Variantar av Apg 8, 26–33

<i>Bibelselskapet 1873 – 1891</i>	<i>Apg 1887 (LT 1889)</i>
<p>26. Men Herrens Engel talte til Filip og sagde: Staa op og gak mod Sønden paa den Vei, som gaar ned fra Jerusalem til Gasa! Den er øde.</p>	<p>26. Men Herrens Engel talade til Filippus og sagde: “Statt upp og gakk mot Sud paa den Vegen, som gjeng ned fraa Jerusalem til Gasa;(!) det er ein Øydeveg.”</p>
<p>27. Og han stod op og gikk hen, og se, der var en Ætioper, en Kammersvend, en mægtig Mand hos Kandace, Ætiopernes Dronning, som var sat over al hendes Skat; han var kommen til Jerusalem for at tilbede,</p>	<p>27. Og han stod upp og gjekk; og sjaa, det (der) var ein Mann fraa Ætiopia, ein Hovmann, ein Hovding (megtug Herre) hjaa Kandake, Ætiopardrotningi (Drottning Kandake i Ætiopia), ein som var sett yver heile hennar Skatt, og som var komen til Jerusalem til aa tilbidja (tilbeda).</p>
<p>28. og han drog hjem og sad paa sin Vogn og læste Profeten Esaias.</p>	<p>28. Og han var paa Heimvegen og sat paa si Vogn og las Profeten Esaias.</p>
<p>29. Men Aanden sagde til Filip: Gak frem og hold dig til denne Vogn!</p>	<p>29. Men Anden sagde til Filippus: “Gakk burt til og hald deg ved denne Vogni(!)”</p>
<p>30. Men Filip løb til og hørte, at han læste Profeten Esaias, og han sagde: Forstaar du ogsaa det, du læser?</p>	<p>30. Men Filippus sprang til og hørde, at han las Profeten Esaias, og han sagde: “Skynar du daa (no) og det, som du les?”</p>
<p>31. Men han sagde: Hvorledes skulde jeg kunne det, udenat Nogen veileder mig? Og han bad Filip stige op og sitte hos sig.</p>	<p>31. Men han sagde: “Korleides kunde eg daa det (skulde eg kunna det), utan at nokon rettleider meg?” Og han bad Filippus stiga upp og setja seg hjaa honom.</p>
<p>32. Men det Stykke af Skriften, som han læste, var dette: Han blev ført som et Faar til at slagtes, og som et Lam er stumt mod den, der klipper det, saaledes oplader han ikke sin Mund.</p>	<p>32. Men Innhaldet av det Skriftord, som han las, var dette: “Liksom (Som) ein Saud vart han førd til Slagting(,) og liksom eit tagalt Lamb (eit Lamb er tagalt) fyre den, som klipper det, soleides let (læt) han ikkje upp sin Munn.</p>
<p>33. I hans Fornedrelse blev hans Dom borttagen; men hvo skal kunne fortælle om hans Slægt, efterdi hans Liv er borttaget fra Jorden ?</p>	<p>33. I hans laage Stand var (I hans Fornedring vart) Domen yver honom teken burt. Men kven kann utgreida hans Ætt? for hans Liv er burtteket fraa Jordi.”</p>
	<p><i>Merknad:</i> Det eg her har sett i parentes, er endringar som kom i “Andre Upplaget” 1889. I fyrsteutgåva frå 1887 er det i tillegg feil i nummereringa av versa i siste helvta av kapitlet – slik at dei her siterte vv. 26–33 der er nemnde vv. 25–32.</p>

54. Or merknadene til Apg 1887 frå professor Bugge

VIII, 27 ἐπορεύθη er ikke oversat.

– Gjengivelsen af εὐνοῦχος ved “Gjelding” (hvilket det græske Ord ganske vist betyder) synes mig umulig i en Bibeloversættelse. Den nye svenske Overs. gjengiver det (ligesom jeg i min Overs. af Ap.Gj.) med “Hofmand”. Skulde ikke “Hirdmand” eller noget Lignende kunne bruges?

– γάζα er vel ikke just = “Eiga” ( ): Eiendom) overhovedet, men betegner specielt og udelukkende “den kongelige Skat” (cfr. “Skat-Kammer”).

32. Der staar ikke “Liksom ein Saud som vert førd til Slagting”, men: “som et Faar blev han ført til Slagting”; ἤχθη er Hovedsætning.

Utdrag frå F.W. Bugges merknader av 10.1.1887
til prøveomsetjinga av Apostelgjerningane.

55. Argumentasjonen frå Matias Skard om evnukken

I de fleste punkter kan jeg dels slutte mig til Belsheims og Aasens erklæring af 14de januar, dels finde mig i den. Kun i et punkt maa jeg fastholde en anden opfatning. Det er angaaende oversættelsen av εὐνοῦχος (VIII, 27 m.fl).

Først den bemærkning, at Belsheims paategning af 18de januar ikke maa oppfattes, som om jeg gik med paa den. Jeg erklærede mig tvertimod bestemt uenig, da Belsheim sidst i vort møde fremkom med den i paategningen hævdede opfatning. Jeg har altid fastholdt og fastholder fremdeles ordet “gjelding” som den eneste tilfredsstillende gjengivelse.

Belsheims modgrund er, at han er ikke viss paa, om det græske ord betyder det. For mig er Matt XIX, 12 i den henseende afgjørende, uden at jeg dog vovede at bygge en afgjort indsigelse paa filologisk grund, hvis jeg stod alene. Men jeg har mange med mig og deriblandt professor Bugge, der udtaler, at den af mig hævdede betydning har ordet “ganske vist”. Dermed gaar jeg videre, idet jeg forudsætter, at “gjelding” er den afgjort rigtige oversættelse.

Bugges modgrund er af et andet slag. Gjengivelsen “gjelding” ”synes mig umulig i en bibeloversættelse”, siger han. I sin almindelighed kan jeg ikke gaa med paa den sætning. Den samme gjengivelse af samme ord staar og maa staa og har ingen indvending mødt i Matt XIX, 12. Nu, jeg medgiver, at det stiller sig lidt anderledes paa vort sted. Der har nemlig ikke vor kirkelige oversættelse det tilsvarende danske ord. Derfor vil det norske ord der være mere fremmed og kanske kunne virke stødende. Men det er mig ikke muligt af den grund at gaa med paa, at man skal give en feilagtig oversættelse. Jeg finder det lige frem ikke forsvarligt af saadanne grunde at lade oversættelsen sige andet end den græske grundtekst.

Efter mit skjøn vil “kammersvein” (et daarligt norsk ord, som jeg heller vilde have ombyttet med “hirdmann”) netop røve stedet den særlige betydning, som ifølge sammenhængen og planen i acta er det viktigste. I de overordentlige førelser, hvorved den unge menigheds herre drev de første kristne til at optage hedninger uden at jødedommen var gjennemgangen, er vort sted et led. I denne evnuk blev der optaget en mand, der ikke maatte “komme i herrens forsamling”, en mand der er stillet ved siden af “Ammoniter og Moabiter” (V. Moseb. XXIII, 1.3). Han danner mellemeledet til Cornelius. Dette, som findes i græskan,

bortfalder simpelt hen ved gjengivelsen “kammersvein” eller “hirdmann”. Saaledes er disse foreslaaede gjengivelser efter mit skjøn i en ikke ringe mon feilagtig oversættelse.

Jeg kan derfor ikke andet end bestemt fastholde “gjelding” som den eneste forsvarlige gjengivelse af εὐνοῦχος.

Vonheim 27.2.1887.

Matias Skard.

56. Omtvista ord frå 2 Pet

Bibelselskapet	LT 1889	LT 1899
1, 20: idet I først og fremst vide dette, at ingen Profeti i Skriften er af egen Udlæggelse;	daa de fyrst og fremst vita dette, at inkje Profetord i Skrifti vert til ved eigi Tyding.	daa de fyrst og fremst veit dette, at inkje Profetord i Skrifti vert gjevet til eigi Tyding.
2, 12: Men som ufornuftige, sandselige Dyr, der ere fødte til at fanges og ødelægges, skulle disse, idet de bespotte, hvad de ikke kjende, ødelægges i sin egen Fordærvelse	Men disse, liksom vitlause Dyr, Naturskapningar, fødte til Fanging og Undergang, dei skulo, avdi dei spotta det, dei ikkje kjenna, ganga under ved si eigi Uferd,	Men disse, liksom vitlause Dyr, Naturskapningar, fødte til Fanging og Undergang, dei skal, avdi dei spottar det dei ikkje kjenner, ganga under ved si eigi Uferd
2, 14: de have Øine, som ere fulde af Horeri og ei lade af fra Synden; de lokke de ubefæstede Sjæle; de have et Hjerte, øvet i Gjerrighed; de ere Forbandelsens Børn;	Augo hava dei fyllte av Skjøkja og umettelege i Synd; dei forlokka ustøde Saaler; dei hava eit Hjarta, som er upptamt i Havesykja, desse Born til Forbanningi.	Augo hev dei, som er fyllte av Skjøkja og umettelege i Synd; dei forlokkar ustøde Sjæler; dei hev eit Hjarta, som er upptamt i Havesykja, desse Born til Forbanningi.

57. Johanneiske døme frå LT 1889

Or Joh 1:

1. I Upphavet var Ordet, og Ordet var hjaa Gud, og Ordet var Gud.
2. Dette var i Upphavet hjaa Gud.
3. Alle Ting vart til ved det, og utan det vart ikkje til ein einaste Ting, som til er vorten.
4. I det var Liv, og Livet var Ljoset fyre Menneskjom.
5. Og Ljoset skin i Myrkret, og Myrkret tok det ikkje til seg.

14. Og Ordet vart Kjøtt og budde imillom oss, og me skodade Herlegdomen hans, ein Herlegdom, som høver den einborne fraa Faderen, full av Naade og Sanning.
15. Johannes vitnar um honom og ropar, segjande: “Det var um denne eg sagde so: Den, som kjem etter meg, er komen fyre meg; for han var fyrr enn eg”.
16. Og av hans Fullnad hava me alle fenget og jamvel Naade yver Naade.
17. For Logi vart gjevi ved Moses, Naaden og Sanningi vart til ved Jesus Kristus.
18. Gud heve ingen nokot Sinn seet; den einborne Son, som er i Fanget til Faderen, heve uttydt honom.

Or 1 Joh 4:

Elskade! tru ikkje paa kvar ein Ande, men prøve Andarne, um dei ero av Gud! for der er mange falske Profetar gjengne ut i Verdi.

2. Paa det kjenna de Guds Ande: kvar ein Ande, som medsannar, at Jesus Kristus er komen i Kjøtt, han er av Gud,
3. og kvar ein Ande, som ikkje medsannar, at Jesus Kristus er komen i Kjøtt, han er ikkje av Gud, og det er Anden til Motkristen, som det hava høyrte um, at han kjem, og no er han alt i Verdi.
10. I dette er Kjærleiken: ikkje at me hava elskat Gud, men at han heve elskat oss og sendt sin Son til Soning fyre vaare Synder.
11. Elskade! heve Gud elskat oss soleides, so ero og me skyldige til aa elska kvarandre.
12. Ingen heve nokot Sinn seet Gud; elska me kvarandre, so vert Gud verande i oss, og hans Kjærleike er fullkomen i oss.

Or Op 21:

Og eg saag ein ny Himmel og ei ny Jord; for den fyrste Himmelen og den fyrste Jordi var undergjengne, og Havet er ikkje meir.

2. Og eg, Johannes, saag den heilage Byen, det nye Jerusalem, koma ned fraa Gud fraa Himmelen, tilbudd som ei Brud, som er prydd til sin Brudgum.
3. Og eg høyrde ei høg Røyst fraa Himmelen, som sagde: “Sjaa, Guds Tjeld er hjaa Menneskjom, og han skal bu hjaa deim, og dei skulo vera hans Folk, og Gud sjølv skal vera med deim, deira Gud.
4. Og Gud skal turka kvar Taara fraa deira Augo, og Dauden skal ikkje meir vera til, og ikkje Sorg og ikkje Skrik og ikkje Pinsla skal meir vera til; for dei fyrste Ting ero burtfarne”.

58. Endringar i 1 Kor 6 frå 1887 til 1889

1 Kor 1887	LT 1889
<p><i>1 Kor 6</i></p> <p>9. Elder vita de ikkje, at urettferdige ikkje skulo erva Guds Rike? Late dykker ikkje daara! Korkje Hormenne, elder Avguds-dyrkarar, elder Ægteskapsbrjotarar, elder Mannfolk, som lata seg bruka elder bruka andre til unaturleg Utugt,</p> <p>10. elder Tjuvar, elder giruge, elder Drikkarar, elder trøttekjære, elder Røvarar skulo erva Guds Rike.</p>	<p><i>1 Kor 6</i></p> <p>9. Elder vita de ikkje, at urettferdige ikkje skulo erva Guds Rike? Lat dykker ikkje daara! Korkje Lauslivande elder Avguds-dyrkarar elder Horkarlar elder blaufengne elder slike som synda mot Naturi</p> <p>10. elder Tjuvar elder pengegiruge elder Drikkarar elder Baktalarar elder Røvarar skulo erva Guds Rike.</p>

59. Tradisjonelt og nytt bibelspråk i 1880-åra

Bibelselskapet	Landsmålstestamentet
<p><i>Apg 28, 1–4:</i></p> <p>1. Og der de vare reddede, fik de at vide, at Øen hedte Malta.</p> <p>2. Men Barbarerne vise os ikke liden Menneskekjærlighed; thi de toge sig af os alle, idet de optændte en Ild formedelst Regnet, som overfaldt os, og formedelst Kulden.</p> <p>3. men der Paulus rev en Hob Riskviste sammen og lagde paa Ilden, kom en Hugorm ud af Varmen og hang sig fast ved hans Haand.</p> <p>4. Men da Barbarerne saa Dyret hænge ved hans Haand, sagde de til hverandre: Dette Menneske er sikkert en Morder, hvem Gjengjældelsen ikke lader leve, skjønt han er frelst fra Havet.</p>	<p><i>Apg 28, 1–4:</i></p> <p>Og daa dei var bergade, fekk dei vita, at Øyi var kallad Melite.</p> <p>2. Men dei innfødde synte oss uvanleg Mannamilda, for dei kveikte ein Eld og tok oss all til seg fyre Regnet, som hadde byrjat, og fyre Kulden Skuld.</p> <p>3. Men daa Paulus tok saman ein Haug med Turrkvist og lagde paa Elden, kom der fyre Varmen Skuld ein Orm ut og beit seg fast paa Handi hans.</p> <p>4. Men daa dei innfødde saag, at Dyret hekk paa Handi hans, sagde dei til kvarandre: “Denne Menneskja er i all Vissa ein Mordar, som den hemnande Rettferd ikkje giv Lov til aa liva, endaa han er bergad fraa Havet.”</p>
<p><i>Aab 1, 1–3:</i></p> <p>1. Jesu Christi Aabenbaring, som Gud har givet ham for at vise sine Tjenere de Ting, som snart skulle ske; og han udsendte sin Engel og betegnede dem for sin Tjener Johannes,</p> <p>2. som har vidnet om Guds Ord og Jesu Christi Vidnesbyrd, hvad han har seet.</p>	<p><i>Op 1, 1–3:</i></p> <p>Jesu Kristi Openberring, som Gud gav honom, at han skulde visa sine Tenarar det, som snart skal hendast; og han sende Bod ved sin Engel og synte det i Teikn fyre sin Tenar Johannes,</p> <p>2. som heve vitnat om Guds Ord og Jesu Kristi Vitnemaal og alt det, som han saag.</p>

3. Salig er den, som læser, og de, som høre Profetiens Ord og bevare det, som er skrevet i den; thi Tiden er nær.	3. Sæl er den, som les, og dei, som høyra Profet-Talens Ord og vara paa det, som er skrivet deri; for Tidi er nær!
---	--

60. Døme frå revisjonen i 1899

Landsmålstestamentet 1889	Landsmålstestamentet 1899
<p><i>Luk 2:</i></p> <p>Men det hende seg i dei Dagom, at det gjekk ut eit Bodord fraa Keisar Augustus, at heile Heimen skulde verta skattlagd.</p> <p>2. Denne fyrste Skattleggjing vart gjord, den Tid Kvirinius var Landshovding i Syria.</p> <p>3. Og alle gjekk til aa verta skattlagde, kvar til sin eigen By.</p> <p>4. Men Josef gjekk og upp fraa Galilæa, fraa Byen Nasaret, til Judæa, til Davids By, som heiter Betlehem, (avdi han var av Davids Hus og Ætt),</p> <p>5. til aa verta skattlagd med Maria, si Festarmøy, som var med Barn.</p>	<p><i>Luk 2:</i></p> <p>Men det hende seg i dei Dagarne, at det gjekk ut eit Bodord fraa Keisar Augustus, at heile Heimen skulde verta innskriven til Skatt.</p> <p>2. Dette var den fyrste Innskriving den Tid, Kvirinius var Landshovding i Syria.</p> <p>3. Og alle gjekk til aa verta innskrivne, kvar til sin eigen By.</p> <p>4. Men Josef gjekk og upp fraa Galilæa, fraa Byen Nasaret, til Judæa, til Davids By, som heiter Betlehem, avdi han var av Davids Hus og Ætt,</p> <p>5. til aa verta innskriven med Maria, si Festarmøy, som var med Barn.</p>
<p><i>Joh 1:</i></p> <p>I Upphavet var Ordet, og Ordet var hjaa Gud, og Ordet var Gud.</p> <p>2. Dette var i Upphavet hjaa Gud.</p> <p>3. Alle Ting vart til ved det, og utan det vart ikkje til ein einaste Ting, som til er vorten.</p> <p>4. I det var Liv, og Livet var Ljoset fyre Menneskjom.</p> <p>5. Og Ljoset skin i Myrkret, og Myrkret tok det ikkje til seg.</p>	<p><i>Joh 1:</i></p> <p>I Upphavet var Ordet, og Ordet var hjaa Gud, og Ordet var Gud.</p> <p>2. Dette var i Upphavet hjaa Gud.</p> <p>3. Alle Ting vart til ved det, og utan det vart ikkje til ein einaste Ting, som hev vortet til.</p> <p>4. I det var Liv, og Livet var Ljoset aat Menneskjom.</p> <p>5. Og Ljoset skin i Myrkret, og Myrkret tok ikkje imot det.</p>

61. Ytringar på målmannsmøtet i Bergen 1888

S. Næsse vilde takka dei Menn, som peikad tydelegt paa den Retning, som Lutlaget skulde arbeida i. Det var ogso best, at det vart snakka beint ut, og Aandsretningen fyrst fastsett, fyrr Laget vart skipat. Det var also den moderne europæiske Aandsretning, som skulde hjelpast fram med dette Lutlaget elder m.a.O. – den *realistiske* Diktning soleis, som den kom fram fraa Garborg. Men var dette eit Lag, som gagnad Maalsaki? Me ynskte helst, at Folk paa Landsbygdi skulde slutta seg til Maalsaki. Talaren vilde 'kje tala um Verknaden av denne Diktningi,

men han vilde spyrja: Vilde Landsfolk kjøpa slikt? Han trudde 'kje det, og han meinte, det var bra. Kva les Landsfolket? Dei les mangt, som gagnar dei, men var dei med paa dette moderne? Vilde dei Angrep paa Bibelen? Elder ynskjer dei Ingersollske Tankar og Naturvitenskap? Her var snakkat om utbrukte Tankar. Men var dei Tankarne ferdige hjaa det norske Folk? Talaren meinte nei, og ikkje trudde han, me hjelpte Maalsaki med dei nye Tankar. Paa hans Kantar likad Folk "Nokre Salmar", og med dei kunde ein fanga Folk fyr Maalsaki. Likaeins ved aa lesa upp or den nye Bibelumsetjingi ved Bibellesnader o.l. Morostykkji og Banningar likad ikkje Folk. Det var Gaukarne, som kjøpte slike Bøker, og med dei skræmde me mange aalvorlege burt fraa Maalsaki. Sume trudde, at dei Bøkerne var dei beste, som skapad ein god Laatt, men det meinte no ikkje Talaren.

[...]

Haakon Aasveien trudde, at det kunde vera mangt aa segja mot det, som Næsse var komen med, men han skulde lata han i Fred. Han vilde berre gjera oppmerksom paa, at so snart her idag var vortet nemt noko um nye Tankar, so var det trast ein Flokk paaferde til aa skrika upp um, at desse var *gudlause*, og at me, som vilde vera med paa aa skipa eit nyt Maallag, som betre kunde fylgja med Tidi, enn dei gamle hadde gjort, vilde hjelpa *Gudløysa* og alt stygt fram. Talaren likad ikkje slik Maate aa diskutera paa [...]

Utdrag or *Fraa Maalmannsmøtet i Bergen* (1888) ss. 6–7.

62. Blix-salmar i Skodje kyrkje sommaren 1899

Ein høgtidsdag.

[...] Eg sat nett og grunda paa, kva det kunde vera ho vilde lata aalmugen faa høyra; kan henda var det noko utanlandsk som me korkje skyna ord elder tonar til. Men kor undren og glad eg vart, daa morgosalmen hans Blix med friske, reine og djupe tonar ljoma gjennom rome.

Folk sat i den djupaste spaning lyande andsløppne til dei klaare, høge tonarne og dei heimlege ordi: Tvo salmar til song ho. "Sions vægter" og "Kirken den er et gammelt hus". Deretter bar presten fram i nokre hjartelege ord kyrkjelyden sin takk for den væne songen og bad ho taka med ei takk og helsing til den sjuke far sin for den 16 aar lange og trugne arbeidsdagen hans millom dei. Det var mange som hadde taarur i augo og sanna det presten sa. Han bad daa um ho vilde gjera so væl aa syngja ein attpaa.

Sjeldan hev fædrelandssalmen vore sungen fagrare, og sjelden hev aahøyrararne fylgt so livande med. Det kjendest som ho gjennom salmen sende si helsing og signing, fyrst til denne fagre bygdi, so til sokni og so til heile lande.

Sers skyn paa sovoren kunst hev eg ikkje, men at det var sunge av hjarte, og at det gjekk til hjarte, det kjende eg. Og det glupaste var, at morsmaale ikkje vart sett til skamdar; nei det var i høgsæte daa det var baade fyrst og sist.

Kunde rett mange faa høve til aa høyra fr. Steen syngja Blixsalmarne, vart motburden snart gravlagd, og dei vilde hugleggjast og tonast ut baade i sorg og gleda, baade i vyrkje og høgtid.

"Jo i Viki", *Heimhug* nr. 40, 7.10.1899.

Søren Steen (f. 1844) var sokneprest til Skodje på Sunnmøre 1880–95. Etter dagsregisteret var det dottera “Kaja” (med døypenamn Karen Kristine f. 1872) som “sang nogle salmer solo efter gudstjenesten” på 10. søndag etter treening, 6.8.1899. Ved eit samantreff vart seinare diktarens soneson Finn (Ivarson) Blix gift med den gamle Skodje-prestens sonedotter Karen f. Steen. Den nye soknepresten sidan 1896 var Johan Fr. Arnt Høeg (f. 1847).

63. Bispeattest til bokhandlar Huseby 1901

Oslo Bispegaard, den 23de Febr. 1901.

Hr. Forlagsboghandler Huseby har, som enhver ved, indlagt sig store Fortjenester af Salmebogsagen ved den Energi og Dygtighed, hvormed han ikke blot har foranstaltet smukt udstyrede og med rigt Indhold forsynede Udgaver, men ogsaa arbeidet for disses Udbredelse blant vort Folk. Særlig skal jeg fremholde, at han ved at optage Blix's fortrinlige Salmer i sine Salmebogsudgaver har i stort Mon virket for disses Udbredelse, idet hans Udgave med Tillæg af Blix's Salmer ikke har kostet mere end andre Forlæggeres Udgaver uden disse. Det kan med Tryghed siges, at naar Blix's Salmer har fundet Indgang og er taget i Brug i saa mange af vort Lands Skoler og Kirker, saa skyldes dette ikke mindst Hr. Huseby's Arbeide for og i Salmebogsagen. Jeg ønsker ham fortsat Held under sin rastløse Virksomhed og anbefaler ham paa det bedste til enhver, som kan være ham til Støtte.

Biskop Dr. Bang.

Prestemållagets arkiv.

64. “Borni elsker norske Salmar”

Her eine dagen sette eg skuleborni fyre, at dei skulde læra salmen no 124: “Naar synderen ret ser sin vaade.”

Tett før hadde dei lært: “Kor fager skal Guds kyrkja staa”, umsett av Blix, og den kunde borni lesa upp aat meg med ei slik forstaaing og med slik ei kjensle, at eg vart undren. Eg spurde, um han var lett aa læra.

“Ja, ja ja”, song dei upp ikor.

“Det er so lett aa læra det, som er paa norsk”.

“Aaja, hadde berre alle salmarne vaare vore paa norsk”, sukkad eg, “kor mykje større forstaaing, kor mykje større elsk!

“Ja no maa de læra: ‘Naar synderen ret ser’ like godt no daa”, sa eg, “og lesa han like pent”.

“Nei det fær ’kje eg til”, sa ei smaa jente. “Me vil læra han paa norsk,” sa ei annor. “Nei me hev han berre paa bokmaal,” sa eg. “Ja men kan ’kje du ‘laga’ han um daa?” spurde dei. “Nei eg kan ’kje det, eg er ikkje diktar, for det lyt han vera, som skal ‘laga’ salmarne um.” “Jau prøv”, bad dei. “Me skal læra ein annen, til du fær den til.”

Eg vart forbinad yver ei slik tiltru, og eg kvidde mot aa segja nei. Eg sa difyr at eg skulde tenkja paa det, og gav dei: “Med Jesus vil eg fara”, istaden.

Um kvelden tok eg til aa emna med “umlagingi”. Det gjekk seint, men etter mykje stræv fekk eg den til paa eitt vis.

Daa eg las den upp i skulen vart borni glad, og eg saag, eg vaks i borni sine augo. No kan dei han; dei hev lært han etter avskrifter, dei hev teke, den eine hjaa den andre.

Ja hadde berre alle salmarne vore paa norsk!

H.O., “Borni elsker norske salmar”,
Heimhug nr. 39, 30.9.1899.

Signaturen står kanskje for Hans Osnes; jf. *Den 17de Mai* nr. 227, 2.10.1899.

65. Resolusjonen frå 1873 om salmebokrøystingar

1. Beslutning om at ombytte den inden en Menighed hidtil brugte Kirkesalmebog med en anden autoriseret bliver at fatte ved Afstemning af Sognemenighedens Husfædre i et af Sognepræsten og Medhjælperne berammet Møde, hvis Afholdelse er bekjendtgjort fra Kordøren mindst 6 Uger forud.
2. Førend saadant Møde berammes, skal Sagen være forhandlet i mindst eet lignende og paa samme Maade berammet Møde.
3. Om den stedfundne Afstemning bliver Stiftets Biskop strax at underrette, og saafremt han enten formedelst det afholdte Mødes Faatallighed, formedelst særdeles stor Meningsforskjel eller af andre Grunde finder det fornødent at undergive Sagen ny Behandling, kan han inden 2 Maaneder efter Afstemningen anordne, at et nyt Møde berammes til endelig Afstemning.
4. Møderne, der i Landsmenighederne bør afholdes paa en Kirkedag efter Gudstjenesten og i Mangel af andet passende Lokale kunne afholdes i Kirken, bestyres af Sognepræsten eller i hans Forfald af den, han dertil opnævner, samt Medhjælperne.

Kongeleg resolusjon 11.10.1873;
prenta rundskriv til biskopane 20.10.1873.

66. Takkedikt for Blix-salmane 1901

Daa Blix-Salmarne hadde fenge Løyve til aa brukast i Voldskyrkja.

Takk Aasen og Vinje, dei Hovdingar gilde,
som samla ei Fylking av Maalmenner snilde!
For no fær me lesa det livande Orde,
som Federne vaare hev snakka kring Borde.

So godt kann det brukast i Tingsal og Kyrkja,
og godt kann det brukast i Høgtid og Yrkja.
So godt kann det brukast til Salmar og Preikor,
og godt kann det brukast i Likferd og Leikor.

Dei djupaste Tankar, som Hjarta vaart gjøymer
i Salmar av Blix no aat Himmelen strøymer.
Og difyr so lat oss no gledjast ved Maale
og krasa det Danske med norske Ordstaale.

Det er ikkje Mannen, men Maale me hatar,
det fremjar oss ikkje, men honom det batar.
Den klangfulle Malmen i Dansken me finn kje,
me vil ikkje ha det, me likar det inkje.

Men Maale, som Mor hev oss lært att med Vogga,
det Maale fær Graaten til saktna og stogga.
Det Maale er godt nokk, naar Gudsfrygt er inne,
det Maale kann bløyta det hardaste Sinne.

O.E. Følsvik,
Stille Stunder nr. 3, 9.2.1901.

67. Biskop Hille om salmerøystingar i Hamar stift

Efter andrangende fra Vestre-Slidre mållag foranstaltede sognepresten menighedsmøder afholdt til forhandling og afstemning om indførelsen av Blix's salmer til brug ved menighedens gudstjeneste i prestegjeldets kirker. For Lomen sogns vedkommende blev afstemningsmødet afholdt i juni måned 1901 med det udfald, at 40 stemte for og 14 mod brugen af Blix's salmer i kirken, hvorefter beslutningen blev approberet af den vic. biskop og salmerne taget i brug. Samme års høst modtog jeg en af 80 voksne medlemmer i Lomen sogn undertegnet skrivelse, hvori de klager over, at der ved afstemningen var foregået flere uregelmessigheder, og erklærer sig så misfornøjet med udfaldet, at "hvis de ikke kunde få beholde kirkesalmerne på det mål, de hidtil har havt, vilde de lade sig melde ud af statskirken". Denne klage sendte jeg til erklæring af sogneprestene og medhjælperne i Lomen sogn, og da der efter de modtagne oplysninger ikke forelå tilstrækkeligt bevis for, at der var foregået sådanne uregelmessigheder, som måtte gjøre mødets afstemning ugyldig, meddelte jeg klagerne, at jeg ikke fandt grund til at gjenoptage sagen til ny afstemning. Dermed antog jeg sagen endelig afgjort. Men så modtog jeg i april 1902 påny fra en navngiven mand i Lomen sogn en skrivelse, hvori han udtaler, at der fremdeles hersker en udbredt uvilje mod Blix's salmer, og at det er et almindeligt ønske at få et nyt menighedsmøde afholdt til afstemning om disse salmers brug i gudstjenesten. Han henstiller derfor til mig at lade dette ske. Da således de to partier fremdeles stode lige skarpt mod hinanden, og jeg frygtede for, at sagens gjentagelse vilde fremkalde ny agitation og forøget strid, anmodede jeg provst Wisløff under den forestående provstevitats i Vestre Slidre at undersøge stillingen og forelægge visitatsmødet spørgsmålet, om det under de nærværedne forhold vilde være tilrådeligt at gjenoptage sagen til ny afstemning. På visitatsmødet udtalte omtrent halvdelen sig for og den anden halvdel sig imod sagens gjenoptagelse, og da der i begge tilfælde vilde blive misnøje med udfaldet, har jeg

bestemt mig til intet at foretage, men lade sagen bero indtil videre i håb om at striden vilde lægge sig og de misfornøiede slå sig tilro.

Det har ved denne leilighed vist sig, hvor beklageligt og uheldigt det er at målstriden føres lige ind i kirkens helligdom og vækker bitter strid og splittelse i menighederne. Og dette er ikke det eneste tilfældet. En lignede strid finde for tiden sted i Lom prestegjeld, hvor der nylig er bleven afstemt om indførelsen av Blix's salmer, og hvor 77 af de mødende stemte imod og 74 for. Jeg har da også fra Lom modtaget en klage over uregelmessigheder ved afstemningen og begjæring om sagens gjenoptagelse med ny afstemning. Dermed vil imidlertid lidet vindes, sålænge der står to omtrent lige store partier imod hinanden, hvoraf det ene vil have og det andet ikke vil have disse salmer til gudstjenestlig brug. Og således vil det i regelen gå. Hvor de ved afstemningen bliver besluttet indført, vil en majoritet påtvinge en næsten lige stor minoritet brugen af salmer, som de ikke vil have. Og striden bliver en ren målstrid. Jeg finder dette meget beklageligt, og efter min mening vilde det have været bedre, om Blix's salmer, hvor gode og værdifulde de end ere, ikke var bleven indført til brug i den kirkelige gudstjeneste.

Or visitasmeldinga for 1902 frå biskop A.M. Hille i Hamar.

68. Pontoppidan på landsmål v/Hans Mo 1885

Den fyrste Artikel. Um Skapningen.

Eg trur paa Gud-Fader, den almechtige, som hev skapat Himmelen og Jordi.

Den andre Artikel. Um Atterløysningi.

Eg trur paa Jesus Kristus, den einberute Sonen til Gud, vaar Herre, som vart unfangad av den heilage Ande, fødd av Jomfru Maria, pint under Pontius Pilatus, krossfest, død og gravlagd, nedfor til Helheimen, oppstod tredje Dagen fraa dei døde, oppfor til Himmels, sit paa høggre Handi til Gud-Fader, den almechtige og skal derifraa atterkoma til aa døma livande og døde.

Den tredje Artikel. Um Helgningi.

Eg trur paa den heilage Ande, ei heilag, aalmenn, kristeleg Kyrkja, Samlaget til dei heilage, Forlating fyre Synderne, Uppstanding fyre Lekamen, og eit ævelegt Liv. Amen.

Fjerde Bøni. Giv oss i Dag vaart daglege Braud.

Det er:

Gud giv vel daglegt Braud jamvel til vonde Menneskjer, vaar Bøn forutan; men me bid her, at han vil late oss skyna paa denne Velgjerningen, so at me tek imot vaart daglege Braud med Takksemd.

Med daglegt Braud meiner me her alle dei Ting, som tarvst til dette Livs Upphelde sosom: Mat, Drikka, Klæde, Sko, Hus og Heim, Aakr og Eng, Fenad, Pengar, Eigedom, ein god Ægtemake, lydige Born, true Tenestefolk, godlyndte og trufaste Herrar, god vetig Øverheit, godt Veir, Fred, Helsa, gode Seder, godt Namn og Rygte, trufaste Vener, gode Grannar o.s.b.

240. Kva bid me um i fjerde Bøni?

Um daglegt Braud.

241. Kvi kalla me det daglegt Braud?

Fyre di me skal vera nøyde med naudturvande Livsupphelde.

242. Kvi legg me til det Ord: i Dag?

Fyre di me ikkje skal vera ottefulle fyre dei komande Dagar, men lita paa, at Guds Miskunn er kvar Morgen ny.

243. Er det naudsynlegt aa bidja um det daglege Braud?

Ja, soframnt me ikkje i Trui bidja um og tek imot det som ei Guds Gaava, kann me ikkje hava den rette Velsegning av det helder.

Femte Hovudstykket. Um Nattverdssakramentet.

291. Kva er Nattverden?

Det er vaar Herre Jesu Kristi sanne Lekam og sanne Blod i Braud og Vin, innstiftad av Kristus, fyr at Kristne skal eta og drikka det.

292. Kva er det Gudsordet, som Jesus innstiftad Nattverden med?

Det er dei Ordi, som Jesus sagde i den Natti, daa han vart forraadd. Daa tok han Braudet, takkad, braut det og sagde: Take dette og eter det. Det er min Lekam, som verte gjeven fyre dykker. Gjere detta til Minning um meg.

Lika eins tok han og Kalken, takkad, gav dei og sagde: Drikke alle derav. Detta er Kalken fyre det nye Sambandet i mitt Blod, som vert uthellt fyre dykker til Forlating fyre Synderne. Gjere detta, so ofta som de det drikker til Minning um meg.

H. Mo,
*Religionslærebok etter "Pontoppidans Forklaring",
med Spursmaal og Svar paa Landsmaalet (1885)*
ss. 12.15.19.28.34.

69. Vogts bibelhistorie med omsetjingar

V. Vogt, <i>Bibelhistorie med lidt af Kirkens Historie</i> (1858; her sitert etter sjette opplag 1864).	V. Vogt, <i>Bibelsoga med noko av kyrkjesoga</i> (ved Per Riste 1896).	V. Vogt, <i>Bibelsoga med ein stubb av kyrkjesoga</i> (ved Peter Hognestad 1910)
Gud kom Noa ihu og lod en Vind fare hen over Jorden; Vandene sank, og Arken stansede paa Ararats Bjerg. Noa aabnede et Vindue og slap en Ravn ud; den fløi frem og tilbage, indtil Vandet tørredes af Jorden. Derpaa slap han en Due ud; men da den ikke fandt Noget at hvile sin Fod paa, vendte den snart tilbage	Gud kom i hug Noa og let ein vind fara yver jordi; vatnet minka, og arki stansa paa berget Ararat. Noa opna ein glugge og let ut ein ramn; han flaug att og fram, til det vart turt paa jordi. So slepte han ut ei due; men ho fann ingen kvilestad, difyr kom ho att, og Noa rette ut handi og tok henne inn i arki. No bidde han i sju	Daa kom Gud i hug Noah og let ein vind fara yver jordi. Vatnet minka, og arki stana paa Ararat-fjelli. Noah let upp vindauga og slepte ut ein ramn. Den flaug til og fraa, til vatnet hadde torna burt av jordi. So slepte han ut ei duva. Men ho fann ingen kvilestad for foten sin, og kom snart attende til arki, og Noah rette ut handi og

<p>til Arken, og Noa udrakte sin Haand og tog den til sig. Nu biede han 7 Dage og lod atter Duen flyve ud. Den kom til-bage ved Aftenstid og havde et frisk Olieblad i sit Næb. Han biede atter 7 Dage og sendte Duen ud igjen; den kom ikke tilbage, og nu skjøjnte Noa, at Jorden maatte være tør. Vandet havde staaet over Jorden i over 1 Aar (s. 5).</p> <p>Det begav sig i de Dage, at der udgik en Befaling fra Keiser Augustus, at al Verden skulde indskrives i Mandtal. Og Alle gik for at lade sig indskrive, hver i sin Stad. Og Josef drog fra Nazaret i Galilæa til Judæa, til Davids Stad, som kaldes Betlehem, for at lade sig indskrive med sin Hustru Maria (s. 46).</p>	<p>dagur, og so let han dua fljuga ut att. Men um kvelden kom ho att med eit friskt oljeblad i nebben. Han bidde no sju dagar til, og sende so dua ut att. Men daa kom ho ikkje att. Og Noa skyna, at jordi var turr. Jordi hadde daa stade under vatn i yver eit aar (s. 5).</p> <p>Det hende seg i dei dagom, at det gjekk eit bodord fraa keisar Augustus, at heile heimen skulde verta innskriven i manntal. Og alle gjekk og skulde skriva seg inn, kvar til sin eigen by. Og Josef gjekk fraa Nasaret i Galilæa til Judæa, til Davids by, som heiter Betlehem, og skulde skriva seg inn med Maria si festarmøy (s. 48).</p>	<p>tok duva inn til seg. No bia han sju dagar og sende so duva ut att. Ho kom heim att i kveldingi, og daa hadde ho eit grønt oljeblad i nebben. Han drygde endaa sju dagar til og sende so duva ut att. Men daa kom ho ikkje att meir, og no skyna Noah at jordi maatte vera turr. Daa hadde vatnet stade yver jordi vel eit aar (ss. 9–10).</p> <p>Det hende seg i dei dagarne at det gjekk ut eit bod fraa keisar Augustus, at dei skulde halda manntal yver heile verdi. Alle gjekk daa og skulde skriva seg inn, kvar i sin by. Josef gjekk fraa Nasaret i Galilæa til Judæa, til Davids by som heiter Betlehem, og skulde skriva seg inn med Maria, festar-møyi si (s. 59).</p>
--	---	---

70. Or I.A. Fjortofts bibelsoge ved Lars Eskeland 1900

I denne tid gjekk det ut eit paabod fraa keisar Augustus, at all verdi skulde koma i manntal og verta skattlagd. Og alle gjekk og lét seg skriva inn, i den byen som ætti deira var ifraa. Og Josef drog med Maria, kona si, fraa Nasaret til Betlehem, Davids by, og skulde lata seg skriva inn der; for dei var baae av Davids ætt [...]

Daa barne var aatte dagar gamalt, vart det umskore og kalla Jesus, soleis som engelen hadde sagt. Daa Jesus var 40 dagar gamal, tok foreldri honom med seg upp til Jerusalem og bar honom fram for Herren i temple, og gav det offer som var paabode i Mose-lovi.

71. O.J. Høyems bibelsoge 1881 og 1901

Høyem 1881	Revidert 1901
<i>Den av leiðen komne sauðen (Luk 15).</i>	<i>Den bortkomne sauden (Luk 15).</i>
<p>No heldt alle toltakarar og storsyndarar seg åt Jesus for å høyre på guðsorðe; men framifrå-kararne og dei skriftlærde knauta over dette og sa: Nei sjå, æn han, som tek imot syndarar og et i lag með dem! Då tek Vårherre slik til orðs åt desse uvenom sine: Set no, at einkvan av døk gjæter 100 sauð uti heiðom, og at so ein av deim kjem av leiðen. Vil då ikkje kven som helst av døk setje-at dei 99 på beitesbergom og gjeve seg iveg på leiting og halde på, test han fin-at sauðen? Og når han har funne-at han, vil han með glede legge han på akslerne sine og bera han heim.</p> <p>Og når han so er heimkomen, vil han bede-åt-seg vener og grannar og segje åt dem: Gled døk no ilag með meg, di au! for no har eg funne-at den sauðen, som var komen av leiðen for meg! – Og det vil eg segje døk, at det skal vera større glede opi himmelen over det, at ein einaste syndar snur om-at på ret leið, æn over 99 retlátne, som ikkje har trong til å snu om-at.</p>	<p>No heldt alle tollmänner og syndarar seg aat Jesus for aa høyre paa guds-orde; men farisæingarne og dei skriftlærde knauta over dette og sa: Han tek imot syndarar og et i lag med dem! Daa sa Jesus aat desse uvenom sine: Set no at ein av døkk gjæter 100 sauder, og at so ein av deim kjem av leida. Vil daa ikkje kven som helst av døkk setje-att dei 99 på beitesbergom og gjeve seg iveg paa leiting og halde paa, til dess han finn-att sauden? Og naar han har funne-att han, vil han med glede leggje han paa akslerne sine og bere han heim. Og naar han so er heimkomen, vil han bede-aat-seg vener og grannar og segje aat dem: Gled døkk ilag med meg! for no har eg funne-att den sauden, som var komen av leida for meg! – Og det segjer eg døkk, at det skal vera større glede i himmelen over det, at ein einaste syndar hugvender seg, en over 99 retlaatne, som ikkje har trong til hugvending.</p>

O.J. Høyem, *Den helige saga og kjørkjesaga* (1881) ss. 271—272
og

O.J. Høyem, *Den helige saga* (1901) ss. 255–256.

72. Or kyrkjesoga v/Rasmussen 1895

I aaret 64 etter Kristus brann Rom, og dei kristne vart skuldad fy aa ha kveikt paa byen. Daa kom det tunge pinslor yver deim. Mange vart drepne av ville dyr til moro fyr romararne. Andre batt dei fast til paalar, rente so olje ut yver deim og sette varme paa, at dei kunde lysa um næterne. I denne tid var det, at Peter og Paulus skulde hava lidet dauden.

[...]

I aaret 1811 vart det allskule i Kristiania, og dei tvo gudelege menn *Hersleb og Stenersen* lærde der upp prestar, som sidan um i landet forkynte Gudsordet reint og rett. *Vilhelm Andreas Wexels*, som var ven med Grundtvig, verkad som prest i Kristiania til stor velsigning alt til sin daude i 1866. Han skreiv ogso gudelege bøker og salmar og songar.

I. Rasmussen,
Kyrkjesoga fyr folkeskulen (1895)
ss. 5 og 53.

73. Bibelsoge på vossamål 1902

Boda og bøna etter T. Skeidsvolls soge på dialekt:

Du ska inkje ha fremande guda i staen fy meg! – Du ska inkje misbruka navne te Herren, din Gud; fy Herren ve inkje halda den uskulda so misbruka navne hans. – Kom i hug atu du heldt helligu kviledagjen! – Æra får din og môr di, so atu da kann ga deg vel aa du kann liva lengje i lande! – Du ska inkje slao i hel! - Du ska inkje driva hor! – Du ska inkje stela! – Du ska inkje vitna usant imot grannen din! – Du ska inkje væ forgjoru ette huse te grannen din! – Du ska inkje væ forgjoru ette kaana te grannen din, eldu tenarn eldu tenestegjenta hans, eldu oksn eldu asne hans, eldu noko tao da so høyre grannen din te.

Fader vaor, du so æ i himlane! Lat navne ditt vetta helliga! Lat rikje ditt koma! Lat da vetta ette din vilje pao jorne lik-eitt so i himmedln! Hjev oss vaort daglege brø i dag! Aa forlat oss vaor skuld, lik-eitt so me og forlata dei so æ skuldigje oss! Aa lei oss inkje inn i fristelse! Men frels oss ifrao da onda! Fy rikje æ ditt aa magtæ aa æra i adl evigheit! Amen.

T. Skjeidsvoll,
Bibelsogo pao vossamaol te hjelp fy smaoskulen (1902)
ss. 29 og 41.

74. Biskop Laache til Alf Baartvedt 1884

De skriver til mig på målet, og sender mig en bog på målet. Det ligger nær at mene, De altid taler og skriver på målet. Mens jeg godt liker, at vort folk taler sit eget mål, og tror, at målstrævet har sin gode betydning, skulde jeg dog ret inderlig bede Dem altid at prædike endnu kun i det norske sprog, hvori vi andre præster prædiker og som forståes af alle norske i vort land. Jeg ved, folk, som forsøgte at prædike i en bygdedialekt der ikke var deres egen fra begyndelsen, eller i et normal-mål de havde lært sig, ikke alene vakte latterfølelse hos mange, men endog forargede alvorlige tilhørere både med denne egenhed at tale på målet, forskjellige fra andre Guds ords tjenere hos os, og ved ukyndighed i ord og vendinger, så de talte hvad de ikke burde; thi vore målfører er mangfoldige, og de samme udtryk giver ofte på forskjellige steder helt forskjellig mening. Tal de k[jære] v[enn], i samme mål som vi andre norske præster, da kan De være vis på, at alle forstår Dem, og lad himlens ild brænde i Deres ord [...]

N.J. Laache til A. Baartvedt 25.4.1884
etter Trondheim biskops kopibok.
Den nemnde boka var Baartvedts
Kristeleg tru og livnad (Kristiansund 1882/1883).

75. Om og av Anders Hovden i Kristiania Dagsavis 1899

En Landsmaalsprest.

—
Misforstaatt Iver.
—

Stiftskapellan i Kristiania Stift, Forfatteren Anders *Hovden*, holder nu af og til sine Prædikener paa Landsmaal. Saaledes ogsaa forleden Søndag i Soons Hovedkirke. En af Bygdens mest formuende Mænd blev saa forarget derover, at han gikk ud af Kirken midt under Prækenen. Hr. Hovden er Søndmøring, saa det er rimeligt, at Menighederne i Kristiania Stift føler sig stødt over fra sin Kirkes Prædikestol at være nødt til at høre Evangeliet forkyndt paa en af de vestlandske Bygders mest udprægede Dialekter.

*Redaksjonell notis,
Kristiania Dagsavis nr. 11, 13.1.1899.*

En Redegjørelse.

—
Hr. Redaktør!

Deres Avis omtaler den ubetydelige Hændelse, at en Mand i Vestby forlod Kirken under Prækenen, fordi jeg talte Landsmaal. Og saa tilføies der i Deres Avis *at det er ikke ventende, at Østlændinger skal kunne forstaa min Søndmørsdialekt.*

Dette sidste vil jeg svare paa:

Jeg har været mange Aar paa Østlandet og dagligdags altid talt min Dialekt; men jeg har aldrig mærket noget videre til denne Mangel paa forstaaelse. Og alt færre og færre Nordmænd har jeg truffet paa, som er blevne grebne af Panik ved at høre en lidt mere norsk og national Klang og Lyd i Sproget end det sædvanlige.

[...]

Forresten hvad mig angaar: I min Stilling som Præst saa maa Maalsagen selvsagt være i anden Række for mig. Jeg præker for det meste paa dansk-norsk, men vaager mig stundom til at prøve med Maalet. *Og kun dersom Folket liker det og siger de forstaa det, fortsætter jeg dermed.*

Dette er Tilfældet i Soon, hvor jeg altsaa nu kun taler Maalet.

Soon 20/1 99.

Anders Hovden.

Kristiania Dagsavis nr. 18, 21.1.1899.

76. Brev frå Bondeungdomslaget til biskop Bang 1901

Oslo, 13. janr. 1901.

Høgvyrde bisp!

De kjenner vonleg til at det no vel eit aars tid hev vore eit “bondeungdomslag” her i byen. Mange gode menn – millom dei maa serleg nemnast Chr. Bruun – hev hjelpt oss med fyredrag, og lage hev gjort god framgang.

Fyrr jol gjorde eg framlegg um at lage skulde arbeida til aa faa ei landsmaalsgudstenest i ei av kyrkjorne i jolehelgi. Tanken vann samhug hjaa alle, og Chr. Bruun gav løyve til at gudstenesta kunde verta haldi sundag millom jol og nyaar i Johanneskyrkja. Men det vart ikkje stor fagnaden for oss som gledde oss til denne høgtidsstundi. Det vart ingen prest aa faa. Me vona at seminarstyrar Bernt Støylen vilde koma, og me baud oss til aa kosta ferdi fraa Notodden. Men han ævde seg, og sjukdom var det i heimen hans. Peter Hognestad vilde helder ikkje taka det paa seg. Og daa det fyrste tiltake er vandaste, laut me samstava med Chr. Bruun i, at det ikkje kunde nytta aa beda ein av byprestarne, som t.d. Halfdan Møller, gjera det.

Eg tykkjer tanken er for stor til at me kan gjeva han upp. Difor vender eg meg no til Dykk. Chr. Bruun fortalde at De eingong skulde ha late ord falla um at De vilde halda preike paa landsmaal ein 17de mai.

Ingen kan betre enn De ganga fyre her. Det vilde skapa vyrdnad hjaa dei som elles hæder alt “maalstræv”, naar Oslobispen stod fram og vigsla det norske maale i kyrkja. Og det vilde syna at De skynar hjartetrongi hjaa den heimlause bondeungdomen her i hovudstaden.

Men me kan ikkje godt venta so lenge som til 17. mai; daa kunde me ikkje faa nokor ny landsmaalsgudstenest fyrr til hausten. Og det er von til at fleire maalkunnige prestar elder prestlærde menn vilde koma og halda preikor, naar De gjorde fyrste tiltake. Peter Hognestad hev lova aa tala i paaskehelgi.

Me vil gjerne skapa hyggje for landsungdomen og hjelpa han til aa halda seg uppe. Men daa maa kyrkja gjeva si hjelp. Det er altfor lite for oss unge, serleg oss bondefødde, her i bykyrkjorne, endaa det ikkje vantar dugande prestar. Det maa verta meire som dreg ungdomen til kyrkja, – meire for dei som dregst med tvilsmaal og held paa aa missa vyrdnaden for det høge og heilage – og dermed den beste styd i livsens stridar.

Kunde De gjera noko til aa faa ungdomsgudstenester paa norskt maal her i byen, so vilde det vera ei gjerning som fyrst og fremst ungdomen, og dinest foreldri utyver lande vilde signa og takka for. Valde ein den laglegaste tid og fekk dugande talarar, menn med fritt og vidt syn, menn som skyna ungdomen, so kjenner eg meg trygg paa at det skulde verta folk-samt um preikestolen.

Med høgvyrdnad
Klaus Sletten,
Formann i Bondeungdomslage.

77. Variantar frå Genesis kring 1900

Utdrag or Josef-forteljinga; her frå 1 Mos 37 og 47:

<i>Johs. Belsheim 1890-åra</i>	<i>Belsheim v/Flo 1898</i>	<i>A. Seippel 1905</i>
<p><u>Kap. 37</u> 3. Og Israel elskade Josef framfyre alle sine Søner, avdi han var hans Alderdoms Son, og han hadde gjort ein sid Kjole til honom. 4. Og hans Brøder saag at deira Fader elskade honom meir enn alle hans Brøder, og dei hatade honom og kunde ikkje tala venleg til honom. 5. Og Josef drøymde ein Draum og fortalte det til sine Brøder, og daa heldt dei paa aa hata honom enno meir.</p> <p><u>Kap. 47</u> 1. Og Josef kom og forkynte Farao: "Min Fader og mine Brøder med sitt Smaafe og Storfe og alt det dei hava, ero komne fraa Kanaans Land, og sjaa dei ero i Gosens Land." 2. Og av alle sine Brøder tok han fem Menner og stelde deim fyre Faraos Andlit. 3. Og Farao sagde til hans Brøder: "Kvat er dykkar Næringsveg?" Og dei sagde til Farao: "Dine Tenarar ero Fehjuringar, baade me og vaare Feder." 4. Og dei sagde til Farao: "Til aa bu i Landet som Framande ero me komne; og der er ikkje Beite til den Smale som dine Tenarar hava avdi Hungeren er hard i Kanaans Land; og no, kjære, lat dine Tenarar faa bu i Gosens Land!"</p> <p><i>NBO, Ms 8° 1544.</i></p>	<p>3. Og Israel elska Josef framfor alle sine Søner, av di han var hans Alderdoms Son, og han hadde gjort ein sid Kjole aat honom. 4. Og Brørne hans saag at Far deira elska honom meir en alle Brørne hans, og dei hata honom og kunde ikkje tala venleg til honom. 5. Og Josef drøymde ein Draum og fortalte det til Brørne sine, og daa vart dei endaa meir hatige paa honom.</p> <p>1. Og Josef kom og forkynte Farao: "Min Far og mine Brørar, med sitt Smaafe og Storfe og alt det dei hev, er komne fraa Kanaans Land; og sjaa, dei er i Gosens Land." 2. Og av alle Brørne sine tok han fem Menner og stelte deim fyre Faraos Andlit. 3. Og Farao sagde til Brørne hans: "Kva er dykkar Næringsveg?" Og dei sagde til Farao: "Dine Tenarar er Fehyrdingar, baade me og vaare Fedrar ? [sic]" 4. Og dei sagde til Farao: "Til aa bu i Lande som framande er me komne; og der er ikkje Beite til den Smalen som dine Tenarar hev, av di Hungeren er hard i Kanaans Land; og no, kjære, lat dine Tenarar faa bu i Gosens Land!"</p> <p><i>Syn og Segn 1898 ss. [1] og 19.</i></p>	<p>Men Israel heldt Josef kjærast av alle borni sine, for han hadde fengi han paa sine gamle dagar; og han gjorde ein sid erme-kjol aat han. Og daa brøderne hans saag at far deira heldt meir av honom en av alle brøderne hans, vart dei hatige paa han, og kunde inkje tala eit godt ord til han.</p> <p>Ein gong hadde Joesef ein draum, som han fortalde brøderne sine, og daa vart dei endaa meir hatige paa han.</p> <p>So kom Josef med bod um detta til Farao og sagde: "Far min og brøderne mine hev komi hit fraa Kana'ansland med bu-feet sitt, baade smaatt og stort, og med alt det dei eig, og no er dei i Gosen-land." Og av alle brøderne sine tok han ut fem mann, og leidde dei fram fyre Farao. Og Farao spurde brøderne hans: "Kva hev de til live-veg?"</p> <p>Daa sagde dei med Farao: "Tenarane dine er fehyrdingar, og det same var federne vaare. Me vilde gjerne halda til her i landet," sagde dei til Farao; "for der finst inkje beite fyr buskapen vaar, av di det er eit svært uaar i Kana'ansland. Lat difyr tenarane dine faa bu i Gosen-landet!"</p> <p><i>Fyrste Mose-bok eller Upphavs-boki (1905) ss. 112 og 147.</i></p>

78. Husebys lysing om landsmåsliturgien 1902

Cand. theol. Peter Hognestads umsetjing

til nynorsk av

Kollektar, epistlar og liturgi

skal koma, dersom arbeidet vert autorisera av kyrkjedepartementet. Biskop Bang og professor Blix, som i 1900 av departementet vart sette til aa saumfara arbeidet, gav det gode lovord i april 1901 og skreiv, at det burde verta autorisera.

For deim, som vil halda gudstenest paa nynorsk, er det kann henda noko meinslegt, at denne umsetjingi ikkje er autorisera og prenta. Men der er den utvegen, at eg heretter som fyrr *skriv av* alt det, som kvar gong trengst av umsetjingi, og so fær dei, som ordnar med gudstenesta, gjennom sokneprest, provst og biskop senda søknad til kyrkjedepartementet um løyve til aa bruka umsetjingi i kyrkja.

Olaf Huseby.

Lysing bak på omslaget til *Salmar* ved Dr. E. Blix som Norsk Salmebok-Samlag gav ut for Norigs Ungdomslag i 1902 (eit hefte på 31 sider med i alt 39 nummer utvalde frå *Nokre Salmar* og *Salmar og songar*).

79. NT-revisjonar frå 1889 til 1908

LT-89 [endra rev.-99 i klammer]

NT med bilæte 1908

<u>Joh 2</u>	
11. Denne Byrjing paa sine Teikn gjorde Jesus i Kana i Galilæa og openberrade [openberrad] Herlegdomen sin [sin Herlegdom], og hans Læresveinar trudde paa honom.	Denne byrjing paa sine teikn gjorde Jesus i Kana i Galilæa og openberra herlegdomen sin, og læresveinarne hans trudde paa han.
12. Deretter gjekk han ned til Kapernaum, han og hans Moder og hans Brøder og hans Læresveinar [han og Moder hans og Brøderne og Læresveinarne hans], og dei drygde der ikkje mange Dagar.	Deretter gjekk han ned til Kapernaum, han og mor hans og brøderne og læresveinarne hans, og dei drygde der ikkje mange dagar.
13. Og Paasken til Jødarne var nær; og Jesus gjekk upp til Jerusalem.	Og paasken til jødarne var nær; og Jesus gjekk upp til Jerusalem.
14. Og han fann i Templet deim, som selde Uksar og Sauder og Duvor, og Vekslarne [deim, som vekslad Pengar,] sitjande der.	Og han fann i templet deim som selde uksar og sauer og duvor, og deim som veksla pengar, sitjande der.
15. Og han gjorde ei Svipa av Snøre og dreiv deim alle ut or Templet, baade Sauderne og Uksarne, og han spillte Pengarne fyre [fyre] Vekslarom [Vekslararne] og velte Bordi.	Og han gjorde ei svipa av snøre og dreiv deim alle ut or templet, baade sauerne og uksarne, og han spillte pengarne for vekslararne og velte bordi.

<p>16. Og til deim, som selde Duvor, sagde han: “Take [Tak] desse Ting her ifraa [herifraa]! gjere [gjer] ikkje min Faders Hus til ei Krambud!”</p> <p>17. Men Læresveinarne hans hugsade [hugsad], at det er skrivet: “Annhug [Ihuge] fyre [fyr] ditt Hus heve [hev] tært meg upp”.</p>	<p>Og til deim som selde duvor, sagde han: “Tak desse ting herifraa! gjer ikkje min faders hus til ei krambud!”</p> <p>Men læresveinarne hans hugsade at det er skrivet: “Ihuge for ditt hus hev tært meg upp”.</p>
<p><u>Rom 3</u></p> <p>19. Men me vita [veit], at alt det,[komma fjerna] som Logi segjer, det talar ho til deim, som ero [er] under Logi, so kvar Munn skal tagna, og all Verdi verta sakad fyre [fyr] Gud.</p> <p>20. etterdi at inkje Kjøtt kann ved Loggjerningar verta rettferdiggjort fyre [fyr] honom; for ved Logi kjem Kanning av Synd.</p> <p>21. Men no er Guds Rettferd, som er umvitnad av Logi og Profetom [Profetarne], openberrad utan Log [Logi],</p> <p>22. det vil segja: Guds Rettferd ved Trui paa Jesus Kristus fyre [fyr] alle og yver alle, som tru [trur]; for der er ingen Skilsmun;</p> <p>23. for alle syndade [syndad] og vanta [vantar] Æra fyre [fyr] Gud, [punktum]</p> <p>24. og [Og] dei verta [vert] rettferdiggjorde til Givendes, av hans Naade, ved den Atterløysning, som er i Kristus Jesus,</p> <p>25. som Gud sette fram i hans Blod som ein Naadestol ved Trui, til aa syna si Rettferd, fyredi [med di] han hadde Tol med dei Synder, som fyrr vart gjorde under Guds Langmod, –</p> <p>26. til aa syna si Rettferd i den noverande Tid, at [so] han kunde vera rettferdig og gjera den rettferdig, som heve [hev] Jesu Tru [Trui paa Jesus].</p>	<p>Men me veit at alt det som logi segjer, det talar ho til deim som er under Logi, so kvar munn skal tagna, og all verdi verta saka for Gud,</p> <p>etterdi at inkje kjøtt kann ved loggjerningar verta rettferdiggjort for han; for ved logi kjem kanning av synd.</p> <p>Men no er Guds rettferd som er umvitna av logi og profetarne, openberra utan logi,</p> <p>det vil segja: Guds rettferd ved trui paa Jesus Kristus for alle og yver alle som trur; <i>for der er ingen skilsmun; for alle synda og vantar æra for Gud.</i></p> <p><i>Og dei vert rettferdiggjorde til gjevendes, av hans naade, ved den atterløysning som er i Kristus Jesus,</i> som Gud sette fram i hans blod som ein naadestol ved trui, til aa syna si rettferd, med di han hadde tol med dei synder som fyrr vart gjorde under Guds langmod, –</p> <p>til aa syna si rettferd i den noverande tid, so han kunde vera rettferdig og gjera den rettferdig, som hev trui paa Jesus.</p>
<p><u>Ef 5</u></p> <p>Verte [Vert] difyre [difyr] Guds Etterfylgjarar som elskade Born [som hans kjære Born],</p> <p>2. og ferdest i Kjærleike [Kjærleik], liksom og Kristus elskade [elskad] oss og gav seg sjølv fyre [fyr] oss til ei Gaava og eit Offer, Gud til ein hugleg Ange!</p> <p>3. Men Hor og all Ureinskap elder Penge-Gir [Havesykja] maa ikkje eingong verta nemnde millom dykker, so som det sømer seg fyre dei heilage [fyr heilage],</p>	<p>Vert difor Guds etterfylgjarar som hans kjære born,</p> <p>og ferdest i kjærleik, liksom og Kristus elska oss og gav seg sjølv for oss til ei gaava og eit offer, Gud til ein hugleg ange!</p> <p>Men hor og all ureinskap eller havesykja maa ikkje eingong verta nemnde millom dykker, so som det sømer seg for heilage,</p>

<p>4. og Skjemdarferd og daarleg Svalling [Svall] og lauslynd Ganting [lauslyndt Skjemt], som altsaman er usømelegt, men helder Takksegjing!</p> <p>5. For dette vita [veit] de, at ingen Horkarl elder urein, [komma fjerna] elder pengegirug [girug] – som er ein Avgudsdyrkar – heve [hev] Ervelut i Kristi og Guds Rike.</p>	<p>og skjemdarferd og daarlegt svall og lauslyndt skjemt, som altsaman er usømelegt, men heller takksegjing!</p> <p>For dette veit de, at ingen horkarl eller urein eller girug – som er ein avgudsdyrkar – hev ervelut i Kristi og Guds Rike.</p> <p><i>Merknad: Tekstene står samanhengande i testamentet (med versetal i margen), men er delte opp her for skuld parallelliteten.</i></p>
--	--

80. Bernt Støylen om landsmåsliturgi 1907

I anledning af en passus i erklæringen fra Hamars biskop om “at oversættelsen bør til-lades benyttet ved den offentlige gudstjeneste i de sognemenigheder, hvor presten til enhver tid er istand og villig til at prædike paa landsmaal” – vil jeg bede om lov til at udtale, *) at en saadan bestemmelse meget let vil kunne fremkalde et pinlig forhold mellem prest og menig-hed i denne sag; thi om en prest ikke finder, at han kan eller vil prædike paa landsmaal, saa vil menigheden lettelig kunne undskylde ham i det og alt efter omstendighederne finde det ret og rimelig; men det vil blive opfattet paa en helt anden maade, om han vilde negte at læse liturgien paa landsmaal, naar menigheden ønsked det. *) Dersom presten ikke vilde øve sig saa meget i læsningen af landsmaalet i en menighed hvor man vedtog indførelsen af landsmaalsliturgien, da vil dette vistnok vække en modvilje mod presten, som saavel han som menigheden paa forhaand bør være hindret fra at komme op i. Jeg vil derfor indtrængende bede om, at en saadan bestemmelse ikke maatte blive knyttet til benyttelsen af landsmaals-liturgien.

*) herom er S. ikke spurgt.

*) men at læse landsmaalsliturgien paa landsmaal, medens presten præker paa rigs-maal, gaar dog ikke an.

*Utdrag or svarbrev frå Bernt Støylen
(dåverande hovudlærer ved det praktisk-teologiske seminaret)
til Kyrkjedepartementet etter ei høyringsrunde mellom biskopane
sommaren 1907 om Peter Hognestads landsmålsomsetjing av liturgien.
Dei to merknadene er sette til av ein for meg ukjend skrivar i departementet.*

81. Utdrag frå fyrste liturgien på landsmål

Altarboka på riksmål	Peter Hognestads omsetjing
<p style="text-align: center;"><i>Synsbekjendelse</i></p> <p>Jeg arme, syndige Menneske bekjender for Dig, hellige, almægtige Gud, min Skaber og Gjenløser, at jeg ikke alene har syndet mod Dig i Tanker, Ord og Gjerninger, men ogsaa er undfangen og født i Synd, saa at jeg for Dig, retfærdige Gud, er ganske og aldeles strafskyldig og fordømmelig. Derfor henflyr jeg til Din store Barmhjertighed og beder for Jesu Kristi Skyld: Gud, vær mig Synder naadig!</p> <p style="text-align: center;"><i>Takkekollekt for Nadverden</i></p> <p>Vi takke Dig, Herre, almægtige, evige Gud, at Du har vederkvæget os med disse Dine salige Gaver. Nu bede vi Din Barmhjertighed, at Du ved samme Dine Gaver vil styrke vor Tro paa Dig og gjøre Kjærligheden brændende mellem os selv indbyrdes, for Din Søns, Jesu Kristi, vor Herres, Skyld!</p> <p style="text-align: center;"><i>Børns Daab i Kirken</i></p> <p><i>Presten øser med sin Haand tre Gange Vand paa Barnets Hoved og siger:</i></p> <p>N. Jeg døber dig i Faderens, og Sønnens, og den Helligaands Navn.</p> <p><i>Fadderne og Kirkesangeren: Amen.</i></p> <p><i>Nu sættes Kristen-Huen paa Barnets Hoved, og Presten siger med Haandspaalæggelse:</i></p> <p>Den almægtige Gud, vor Herres Jesu Kristi Fader, som nu har gjenfødt dig ved Vand og den Helligaand og har forladt dig alle dine Synder, Han styrke dig med Sin Naade til det evige Liv!</p> <p>[...]</p>	<p style="text-align: center;"><i>Sannkjenning av syndi</i></p> <p>Eg arme, synduge menneskje sannar for deg, heilage, allmechtige Gud, min skapar og atterløysar, at eg inkje berre hev synda imot deg i tankar, ord og gjerningar, men ogsa er avla og fødd i synd, so eg for deg, rettferdige Gud, er heilt og fullt skyldig til refsing og fordøming. Difor flyr eg til di store miskunn og bed for Jesu Kristi skuld: Gud ver meg syndar naadig!</p> <p style="text-align: center;"><i>Takkekollekt for nattverden</i></p> <p>Me takkar deg, Herre, allmechtige, ævelege Gud, at du hev kveikt oss upp med desse sæle gaavorne dine. No bed me di miskunn, at du ved desse same gaavorne vil styrkja vaar tru paa deg og gjera kjærleiken brennande millom oss sjølv innbyrdes, for son din, Jesu Kristi, vaar herre, skuld!</p> <p style="text-align: center;"><i>Barnedaap i kyrkja</i></p> <p>Presten øys med handi tri gonger vatn paa hovudet til barnet og segjer:</p> <p>N. Eg døyper deg til namnet aat Faderen og Sonen og den heilage ande.</p> <p>Fadrane og klokkaren: Amen.</p> <p>No set dei kristenhuva paa hovudet til barnet, og presten segjer med handpaaleggjing:</p> <p>Den allmechtige Gud, vaar Herre Jesu Kristi fader, som no hev atterfødt deg med vatn og den heilage ande og hev forlate deg alle dine synder, han styrkje deg med sin naade til ævelegt liv!</p> <p>[...]</p>

<p>I kjære Kristne, som have været Faddere til dette Barn (disse Børn), I skulle være Vidner, at det (de) er døbt (ere døpte) i den hellige Treenigheds Navn. Saa skulle I ogsaa komme det (dem) i Hu for Gud i eders Bønner, og om saa sker, at Forældrene dø, førend det (de) kommer til Skjels Alder, da lade det (dem) oplære i den kristne Barnelærdom, om I ere der tilstede, at det (de) maa, naar det (de) voxer op, blive ved Kristus, ligesom det (de) nu ved Daaben er inpodet (ere inpodede) i Ham.</p> <p>Fred være med eder! <i>Fadderne og Kirkesangeren: Amen.</i></p> <p><i>Alterbog for den norske Kirke (autorisert 14.2.1889 til bruk frå advent same året), Kristiania 1893 (Grøndahl) ss. 9, 23 og 66–67.</i></p>	<p>De kjære kristne, som hev vore fadrar til dette barnet (desse borni), de skal vera vitne at det (dei) er døypt (døypte) til namnet aat den heilage trieining. So skal de og koma det (deim) i hug for Gud i bønnerne dykkar, og um so hender, at foreldri døyr fyrr det (dei) naar til skils alder, skal de faa det (deim) upplært (upplærde) i den kristne barnelærdomen, um de er paa den staden, so det (dei) maa verta verande i Kristus naar det (dei) veks upp, liksom det (dei) no ved daapen er innplanta i honom.</p> <p>Fred vere med dykker! Fadrarne og klokkaren: Amen.</p> <p><i>Tekstbok og Altarbok for den norske kyrkja (autorisert 28.10.1907), Kristiania (Salmebogforlaget) 1908 ss. 368–69, 383 og 418–419.</i></p>
--	---

82. Frå Prædikeren til Preikaren

<i>Bibelselskapets tekst frå 1891 (til 1930)</i>	<i>Peter Hognestads omsetjing 1915</i>
<p>Og tænk paa din Skaber i din Ungdoms Dage, førend de onde Dage kommer, og Aar indtræder, om hvilke du skal sige: De behager mig ikke, førend Solen og Lyset og Maanen og Stjernerne formørkes, og Skyerne kommer igjen efter Regnet – [...] førend Sølvsnoren borttages, og Guldskaalen sønderslaaes, og Krukken sønderbrydes ved Kilden, og Hjulet sønderknuses og falder ned i Brønden, og Støvet vender tilbage til Jorden og bliver som det var før, og Aanden vender tilbage til Gud som gav den.</p> <p>Prædikeren (Fork.) 12, 1–2 og 6–7.</p>	<p>Og tenk paa din skapar i ungdomsdagane, fyrr dei vonde dagarne kjem, og det lid til dei aari daa du lyt segja: Eg likar deim ikkje; fyrr soli myrkjest, og ljuset og maanen og stjernorne, og skyer kjem att etter regnet; [...] fyrr sylvsnori slitnar, og gullskaali brotnar, og krukka ved kjelda gjeng sund, og hjulet dett brotna i brunnen, og moldi fer atter til jordi som fyrr ho var og aandi gjeng atter til Gud som gav ho.</p> <p>Preikaren (Fork.) 12, 1–2 og 6–7.</p>

83. Fager kveldsol smiler

<i>Abend wird es wieder</i>	<i>Aftensolen smiler</i>	<i>Fager kveldsol smiler</i>
<p>Abend wird es wieder; über Wald und Feld säuselt Frieden nieder, und es ruht die Welt.</p> <p>Nur der Bach ergiesset sich am Felsen dort, und er braust und fliesset immer, immer fort.</p> <p>Und kein Abend bringet Frieden ihm und Ruh', keine Glocke klinget ihm ein Rastlied zu.</p> <p>So in deinem Streben bist, mein Herz, auch du: Gott nur kann dir geben wahre Abendruh'.</p>	<p>Aftensolen smiler over Jorden ned, og Naturen hviler taus i hellig Fred.</p> <p>Ikkun Bækkens Vove risler sagtelig, gjennem Mark og Skove hen den slynger sig.</p> <p>Ingen Aften bringer Standsning i dens Fjed, ingen Klokke ringer den til Ro og Fred.</p> <p>Saa mit Hjerte stunder i sin Kjærlighed, til jeg engang blunder i en evig Fred.</p>	<p>Fager kveldsol smiler over heimen ned, jord og himmel kviler stilt i heilag fred.</p> <p>Berre bekken brusar frå det bratte fjell, høyr kor sterkt det susar i den stille kveld!</p> <p>Ingen kveld kan læra bekken fred og ro, ingi klokke bera honom kvilebod.</p> <p>Så mitt hjarta stundar, bankande i barm, til eg ein gong blundar i Guds faderarm.</p>
A.H. Hoffmann von Fallersleben 1837.	Etter Hoffmann ved J.D. Behrens 1850.	Etter Hoffmann ved Hognestad 1904/1915.